

Kansainvälisten parien varallisuussuhteita koskevat neuvoston asetukset

Arviomuistio asetuksia täydentävästä
kansallisesta sääntelystä

Mietintöjä ja lausuntoja 9/2018

Kansainvälisten parien varallisuussuhteita koskevat neuvoston asetukset

Arviomuistio asetuksia täydentävästä kansallisesta sääntelystä

Oikeusministeriö

ISBN PDF: 978-952-259-684-0

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Oikeusministeriö	28.2.2018	
Tekijät	Markku Helin Outi Kemppainen		
Julkaisun nimi	Kansainvälisten parien varallisuussuhteita koskevat neuvoston asetukset Arviomuistio asetuksia täydentävästä kansallisesta sääntelystä		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisu 9/2018		
Diaari/hankenumero	OM 6/482/2006	Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
ISBN PDF	978-952-259-684-0	ISSN PDF	1798-7105
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-684-0		
Sivumäärä	66	Kieli	Suomi
Asiasanat	kansainvälinen yksityisoikeus, perheoikeus, aviovarallisuussuhteet, avioliitto, rekisteröity parisuhde		
Tiivistelmä	<p>Neuvosto hyväksyi 24.6.2016 kaksi asetusta: 1) neuvoston asetukset (EU) 2016/1103 tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla aviovarallisuussuhteita koskeissa asioissa ja 2) neuvoston asetukset (EU) 2016/1104 tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla rekisteröityjen parisuhteiden varallisuus oikeudellisia vaikutuksia koskeissa asioissa.</p> <p>Asetukset sisältävät kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiä aviopuolisoiden ja rekisteröidyn parisuhteen osapuolten varallisuussuhteista. Asetuksia sovelletaan muun muassa puolisoiden omaisuuden jakamiseen parisuhteen purkaututtua, kun tapauksella on liittymiä useampaan kuin yhteen jäsenvaltioon.</p> <p>Asetuksia sovelletaan täysimääräisesti 29.1.2019 alkaen. Professori (emeritus) Markku Helin on laatinut oikeusministeriön toimeksiannosta hallituksen esityksen muotoon arviomuistion asetusten soveltamisen edellyttämiksi muutoksiksi kansalliseen lainsäädäntöön. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi ehdotetaan säädettäväksi laki kansainvälisten parien varallisuussuhteita koskevien neuvoston asetusten soveltamisesta sekä vähäisiä seurannaismuutoksia kolmeen muuhun lakiin.</p>		
Kustantaja	Oikeusministeriö		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Justitieministeriet	28.2.2018	
Författare	Etunimi Sukunimi (toimittaja)		
Publikationens titel	Rådets förordningar om internationella pars förmögenhetsförhållanden Bedömningspromemoria om behovet av nationell reglering för att komplettera förordningarna		
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikation 9/2018		
Diarie- /projektnummer	OM 6/482/2006	Tema	Betänkanden och utlåtanden
ISBN PDF	978-952-259-684-0	ISSN PDF	1798-7105
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-684-0		
Sidantal	66	Språk	finska
Nyckelord	internationell privaträtt, familjerätt, makars förmögenhetsförhållanden, äktenskap, registrerat partnerskap		
Referat	<p>Referat</p> <p>Rådet antog den 24 juni 2016 två förordningar: 1) rådets förordning (EU) 2016/1103 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden och 2) rådets förordning (EU) 2016/1104 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.</p> <p>Förordningarna innehåller internationella privaträttsliga bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden och förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap. Förordningarna tillämpas bland annat på skifte av egendom vid upplösning av ett parförhållande, då ärendet har anknytning till flera olika medlemsstater.</p> <p>Förordningarna ska tillämpas fullt ut från och med den 29 januari 2019. Professor (emeritus) Markku Helin har på uppdrag av justitieministeriet utarbetat en bedömningspromemoria i form av en regeringsproposition om de ändringar som tillämpningen av förordningarna förutsätter i den nationella lagstiftningen. I utkastet till regeringens proposition föreslås att det stiftas en lag om tillämpningen av rådets förordningar om internationella pars förmögenhetsförhållanden samt vissa mindre följdändringar i tre andra lagar.</p>		
Förläggare	Justitieministeriet		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	9
YLEISPERUSTELUT	10
1 Nykytila ja asetusten tausta.....	10
2 Asetusten keskeinen sisältö.....	12
2.1 Johdanto	12
2.2 Asetusten soveltamisala	12
2.3 Toimivalta.....	15
2.4 Asian vireille tulo ja vireilläolovaikutus	21
2.5 Sovellettava laki	22
2.5.1 Aviovarallisuusasetus.....	23
2.5.2 Parisuhdevarallisuusasetus	27
2.6 Toisessa jäsenvaltiossa annetun päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpanokelpoisuus	28
2.7 Viralliset asiakirjat ja tuomioistuimessa tehdyt sovinnot.....	29
2.8 Asetusten suhde nykyisiin kansainvälisiin yleissopimuksiin.....	30
2.9 Komissiolle annettavat tiedot ja ilmoitukset.....	31
2.10 Asetusten voimaantulo, soveltamisen alkaminen ja siirtymäsäännökset.....	32
3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	34
3.1 Täydentävän lainsäädännön tarpeellisuus ja tavoitteet	34
3.2 Laki kansainvälisten parien varallisuussuhteita koskevien neuvoston asetusten soveltamisesta	35
3.2.1 Tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta päättävä viranomainen.....	35
3.2.2 Esineoikeuksien muuntaminen	35
3.2.3 Kansainvälisesti pakottavat säännökset	36

3.2.4	Käännökset	37
3.2.5	Ruotsissa annettujen päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpano	37
3.3	Avioliittolaki	41
3.4	Laki rekisteröidystä parisuhteesta	42
4	Esityksen vaikutukset	43
5	Asian valmistelu	45
6	Muut asiaan vaikuttavat seikat	46
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	47
1	Lakiehdotusten perustelut	47
1.1	Laki kansainvälisten parien varallisuussuhteita koskevien neuvoston asetusten soveltamisesta	47
1.2	Avioliittolaki	51
1.3	Laki rekisteröidystä parisuhteesta	54
1.4	Laki maistraattien eräistä henkilörekistereistä	54
2	Voimaantulo	56
	Lakiehdotukset	57

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kansainvälisten parien varallisuussuhteita koskevien neuvoston asetusten soveltamisesta sekä avioliittolain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kansainvälisten parien varallisuussuhteita koskevien Euroopan unionin neuvoston asetusten soveltamisesta. Laissa annetaan asetusten soveltamisen edellyttämät täydentävät kansalliset säännökset. Ne koskevat pääosin sitä, mikä viranomainen Suomessa huolehtii asetuksessa jäsenvaltioille säädettyistä tehtävistä.

Lisäksi ehdotetaan lähinnä asetuksista johtuvia muutoksia avioliittolain ja rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluviin säännöksiin sekä maistraattien eräistä henkilörekistereistä annettuun lakiin.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan saman päivänä kuin asetusten soveltaminen alkaa eli 29 päivänä tammikuuta 2019.

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila ja asetusten tausta

Euroopan unionilla ei ole ollut yhteisiä säännöksiä aviopuolisoiden eikä rekisteröityjen parien varallisuussuhteita koskevista kansainvälisyksityisoikeudellisista kysymyksistä. Kukin jäsenvaltio soveltaa näihin kysymyksiin omia lakejaan tai voimaan saattamiaan valtiosopimuksia. Asiaa koskevien valtiosopimusten alueellinen kattavuus on vähäinen, joten jäsenvaltioille yhteistä sääntelyä ei niiden avulla ole syntynyt.

Yhteisten sääntöjen puuttuminen aiheuttaa ongelmia sellaisille aviopareille ja rekisteröidyille pareille, joiden suhteeseen sisältyy jokin kansainvälinen liittymä. Tällainen liittymä voi olla esimerkiksi se, että puoliset ovat eri valtioiden kansalaisia tai että he ovat avioliiton aikana asuneet useammassa eri maassa tai omistavat varallisuutta eri valtioissa. Jos tällaisessa parisuhteessa syntyy suhteen varallisuuskysymyksiä koskeva riitä, sen lopputulosta voi olla nykyisin mahdoton ennakoida, sillä eri valtiot soveltavat riidan ratkaisuun omien lainvalintasääntöjensä mukaan määräytyviä lakeja. Ei myöskään ole varmuutta siitä, että jäsenvaltiossa asiasta tehty tuomioistuimen päätös tunnustetaan toisessa jäsenvaltiossa.

Asiantilan korjaamiseksi komissio antoi vuonna 2011 kaksi asetusehdotusta, joista toinen koski avioparien ja toinen rekisteröityjen parien varallisuussuhteisiin liittyviä kansainvälisyksityisoikeudellisia kysymyksiä. Niitä koskevissa neuvotteluissa kävi vähitellen ilmi, ettei asetusten hyväksymiseen vaadittavaa yksimielisyyttä voida saavuttaa. Tämän vuoksi 17 jäsenvaltiota, joiden joukossa oli Suomi, esitti komissiolle pyynnön tiiviimmän yhteistyön aloittamisesta tähän halukkaiden jäsenvaltioiden kesken kansainvälisten parisuhteiden alalla.

Neuvosto antoi luvan tällaiseen tiiviimpään yhteistyöhön kesäkuussa 2016 ja hyväksyi pian tämän jälkeen kaksi asetusta. Niistä toinen on neuvoston asetus (EU) 2016/1103 tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla aviovarallisuussuhteita koskevissa asioissa (aviovarallisuusasetus) ja toinen neuvoston asetus (EU) 2016/1104 tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla rekisteröityjen parisuhteiden varallisuusosoikeudellisia vaikutuksia koskevissa asioissa (parisuhdevarallisuusasetus).

Tiiviimpään yhteistyöhön osallistuu 18 jäsenvaltiota, jotka ovat Belgia, Bulgaria, Tšekki, Saksa, Kreikka, Espanja, Ranska, Kroatia, Italia, Luxemburg, Malta, Alankomaat, Itävalta, Portugali, Slovenia, Suomi, Ruotsi ja Kypros. Muut jäsenvaltiot voivat myöhemmin niin halutessaan liittyä tiiviimpään yhteistyöhön, joka tällöin koskee molempia edellä mainittuja asetuksia.

2 Asetusten keskeinen sisältö

2.1 Johdanto

Seuraavassa tarkastellaan kummankin asetuksen keskeistä sisältöä asiaryhmittäin. Asetusten sisältöä kuvattaessa ei voida täysin välttää niiden tulkintaa. Asetusten tulkinta kuuluu kuitenkin viime kädessä EU:n tuomioistuimille, jolle jäsenvaltioiden tuomioistuimet voivat esittää ennakkoratkaisupyyntöjä EU:n toiminnasta tehdyssä sopimuksessa määrätyin edellytyksin. Tämän vuoksi seuraavassa esitettävillä tulkinnoilla ei ole samanlaista merkitystä kuin niillä on kansallisten lakien perusteluissa.

2.2 Asetusten soveltamisala

Aviovarallisuusasetus

Asetuksessa säännellään kansainvälisen yksityisoikeuden piiriin kuuluvia kysymyksiä, joita syntyy, kun avioliitolla on jokin liittymä yhtä useampaan valtioon. Näihin kuuluvat kysymykset siitä, minkä valtion lakia avioliiton varallisuussuhteisiin on sovellettava, minkä valtion tuomioistuimilla on toimivalta ratkaista näihin suhteisiin liittyviä riitoja, ja kysymykset jäsenvaltiossa tehtyjen tällaisten ratkaisujen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta muissa jäsenvaltioissa. Asetuksessa ei siten suoraan säädetä aviopuolisoiden oikeuksista ja velvollisuuksista.

Asetuksen aineellinen soveltamisala osoitetaan sen 1 artiklassa. Sen 1 kohdan mukaan asetusta sovelletaan aviovarallisuussuhteisiin. Aviovarallisuussuhteilla tarkoitetaan asetuksen 3 artiklassa olevan määritelmän mukaan kaikkia niitä sääntöjä, jotka koskevat avioliiton tai sen purkamisen seurauksena syntyneitä varallisuussuhteita puolisoitten välillä tai puolisoitten suhteissa kolmansiiin osapuoliin. Esimerkiksi kysymykset siitä, miten puolisoitten omaisuus avioliiton päätyttyä jaetaan ja millainen oikeus puolisoilla avioliiton aikana on puolisoilla olevaan omaisuuteen, kuuluvat asetuksen aineelliseen soveltamisalaan.

Asetuksen aineellista soveltamisalaa on täsmennetty luettelemalla sen 3 artiklan 2 kohdassa asiaryhmiä, jotka eivät kuulu asetuksen alaan. Näitä ovat ensinnäkin kysymykset puolison oikeuskelpoisuudesta ja oikeustoimikelpoisuudesta. Nämä kysymykset luetaan tavallisesti kansainvälisen henkilöoikeuden tai kansainvälisen edunvalvontaoikeu-

den alaan, ja niistä ei ole tällä hetkellä yhteisiä säännöksiä Euroopan unionissa. Asetuksen luetelmakohdassa 20 todetaan, että poissulkeminen ei kuitenkaan saisi käsittää omaisuutta koskevia erityisiä valtuuksia ja oikeuksia, joita puolisoilla voi olla suhteessa toisiinsa tai kolmansiin osapuoliin. Tätä lienee tulkittava niin, että avioliitosta johtuvat erityiset kelpoisuudet, esimerkiksi kelpoisuus tehdä velkaa, josta toinenkin puoliso vastaa, kuuluvat asetuksen alaan.

Asetuksen soveltamisalaan eivät myöskään kuulu kysymykset avioliiton olemassaolosta, pätevydestä ja tunnustamisesta. Jokaisen jäsenvaltion viranomaiset päättävät siten oman lainsäädäntönsä pohjalta, onko kysymyksessä oleva avioliitto syntynyt ja pätevä. Jos jokin jäsenvaltio ei pidä suhdetta, esimerkiksi kahden samaa sukupuolta olevan solmimaa liittoa, avioliittona, se ei ole velvollinen soveltamaan asetuksen toimivaltasäännöksiä suhteesta johtuvia riitoja ratkaistaessa. Toisessa jäsenvaltiossa annettu aviovarallisuussuhdetta koskeva ratkaisu on sitä vastoin tunnustettava avioliiton pätevyyttä tutkimatta, sillä jäsenvaltiolla, jossa tunnustamista pyydetään, ei ole oikeutta tutkia ratkaisua uudelleen (40 artikla).

Asetuksen ulkopuolelle jäävät myös elatusvelvoitteet, esimerkiksi kysymys puolison oikeudesta elatusapuun avioeron jälkeen, ja kysymykset perimyksestä kuolleen puolison jälkeen. Näistä molemmista on jo olemassa yhteistä EU:n lainsäädäntöä. Elatuksesta säädetään elatusapuasetuksessa (EY) N:o 4/2009 ja elatusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevassa Haagin pöytäkirjassa (EUVL L 331, 16.12.2009). Perintökysymyksiä koskevat säännökset ovat puolestaan perintöasetuksessa (EU) N:o 650/2012.

Myös kysymys vanhuus- ja työttömyyseläkeoikeuksien siirtämisestä ja jakamisesta on eräissä tilanteissa jätetty asetuksen ulkopuolelle. Asetuksen 1 artiklan 2 kohdan f alakohdan mukaan asetuksen soveltamisalaan ei kuulu avioeron, asumuseron tai avioliiton mitätöinnin tapauksissa oikeus siirtää tai tasata sellaisia puolisoitten kesken avioliiton aikana karttuneita vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkeoikeuksia, jotka eivät ole tuottaneet eläketuloa avioliiton aikana. Asetuksen luetelmakohta 23:n mukaan tätä rajausta olisi kuitenkin tulkittava suppeasti.

Asetuksen ulkopuolelle jääviin kysymyksiin kuuluu myös omaisuuden liittyvien esineoikeuksien luonne (1 artiklan 2 kohdan g alakohda). Mitä tällä on tarkoitettu, käy ilmi asetuksen luetelmakohdasta 24. Jos puolisoilla on aviovarallisuussuhteeseen sovellettavan lain nojalla sellainen esineoikeus, jota toisen jäsenvaltion laki ei tunne, viimeksi mainitulta jäsenvaltiolta ei edellytetä, että se tunnustaa tällaisen, alueellaan sijaitsevaa omaisuutta koskevan esineoikeuden sellaisenaan. Asetuksen 29 artiklan mukaan kyseisellä jäsenvaltiolla on sitä vastoin velvollisuus muuntaa tällainen oikeus sitä lähinnä vastaavaksi kyseisen valtion lain mukaiseksi esineoikeudeksi.

Asetuksen ulkopuolelle jäävät myös kysymykset kiinteään tai irtaimeen omaisuuteen liittyvien oikeuksien kirjaamisesta rekisteriin (1 artiklan 2 kohdan g alakohta). Rekisteriä pitävä valtio päättää siten oman lainsäädäntönsä mukaisesti, kirjataanko puolisoilla oleva oikeus rekisteriin, mitkä vaikutukset kirjaamisella on ja mitä asiakirjoja tällöin tarvitaan. Asetuksen 27 luetelmakohdan mukaan rekisteriviranomaisen olisi kuitenkin hyväksyttävä sellaiset toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen laatimat asiakirjat, joiden liikkuvuudesta säädetään asetuksessa.

Asetuksen alaan eivät myöskään kuulu sosiaaliturvan piiriin kuuluvat kysymykset. Tällaisia ovat esimerkiksi kysymykset puolison oikeudesta saada tukea ja apua yhteiskunnalta avioeron sattuessa tai toisen puolison kuollessa.

Parisuhdevarallisuusasetus

Aviovarallisuusasetuksen tavoin myös parisuhdevarallisuusasetus koskee kansainvälisyksityisoikeudellisia kysymyksiä. Asetuksessa ei siten suoraan säädetä rekisteröidyn parin osapuolten oikeuksista ja velvollisuuksista. Siinä ei myöskään velvoiteta jäsenvaltioita säättämään rekisteröidystä parisuhteesta omassa aineellisessa lainsäädännössään. Asetuksessa säännellyt kansainvälisyksityisoikeudelliset kysymykset ovat samat kuin aviovarallisuusasetuksessa, jota parisuhdevarallisuusasetus muutoinkin suuresti muistuttaa.

Asetuksen aineellinen soveltamisala osoitetaan sen 1 artiklassa. Sen mukaan asetusta sovelletaan rekisteröityjen parisuhteiden varallisuus oikeudellisia vaikutuksia koskeviin asioihin. Rekisteröidyllä parisuhteella tarkoitetaan laissa säädettyä kahden henkilön yhteiselämää, jonka rekisteröinti on pakollista kyseisen lain mukaan ja jonka on syntyäkseen täytettävä kyseisessä laissa edellytetyt muotovaatimukset (3 artikla 1 kohdan a alakohta). Tämä tarkoittanee sitä, että asetusta sovelletaan parisuhteeseen, joka on rekisteröity rekisteröinnin toimittaneen valtion laissa säädetty muotovaatimukset täyttävällä tavalla, jos rekisteröinti on kyseisen valtion lain mukaan rekisteröintiin liittyvien oikeusvaikutusten välttämätön edellytys. Asetusta sovelletaan riippumatta siitä, onko parisuhde rekisteröity jäsenvaltiossa vai kolmannessa valtiossa. Asetusta ei sitä vastoin sovelleta avoliittoihin eli pareihin, jonka osapuolet elävät yhdessä ilman suhteen rekisteröintiä.

Rekisteröidyn parisuhteen varallisuus oikeudellisilla vaikutuksilla tarkoitetaan asetuksessa kaikkia niitä sääntöjä, jotka koskevat osapuolten keskinäisiä varallisuussuhteita tai osapuolten varallisuussuhteita suhteessa kolmansiin osapuoliin, jos ne ovat seurausta parisuhteen rekisteröinnin tai sen purkamisen tuloksena syntyvästä oikeussuhteesta (3 artikla 1 kohta b alakohta). Asetuksen aineellinen soveltamisala on siten laaja. Parisuhteen osapuolilla voi kuitenkin olla sellaisiakin varallisuus oikeudellisia suhteita, joihin asetusta ei sovelleta. Esimerkiksi Suomen lain mukaan parisuhteen osapuolet

voivat parisuhteen sitä rajoittamatta tehdä kauppoja tai muita varallisuus oikeudellisia oikeustoimia keskenään samalla tavoin kuin ne, jotka eivät ole rekisteröidyssä parisuhteessa. Jos tällaisesta oikeustoimesta syntyy riita, siihen ei sovelleta asetuksen säännöksiä.

Samalla tavoin kuin aviovarallisuusasetuksessa myös parisuhdevarallisuusasetuksessa on pyritty täsmentämään asetuksen soveltamisalaa luettelemalla asiaryhmiä, jotka eivät kuulu asetuksen alaan (1 artikla 2 kohta). Rajaukset ovat samat kuin aviovarallisuusasetuksessa, minkä vuoksi niitä ei tässä selosteta uudelleen.

On kuitenkin tarpeen selostaa 1 artiklan 2 kohdan b alakohtaa, jonka mukaan rekisteröidyn parisuhteen olemassaolo, pätevyys ja tunnustaminen eivät kuulu asetuksen alaan. Tämä merkitsee sitä, että kysymykset rekisteröidyn parisuhteen olemassaolosta ja tunnustamisesta sekä parisuhde-eron tunnustamisesta ratkaistaan kunkin jäsenvaltion oman lainsäädännön pohjalta. Jos jokin jäsenvaltio ei lainsäädännössään tunne rekisteröityä parisuhdetta tai ei yksittäisessä tapauksessa tunnusta rekisteröityä parisuhdetta tai parisuhde-eroa, se ei ole velvollinen käyttämään toimivaltaa parisuhteesta tai parisuhde-erosta johtuvien varallisuuskysymysten ratkaisemiseksi. Toimivallan käytöstä pidättyminen antaa kuitenkin tavallisesti toimivallan jollekin toiselle jäsenvaltiolle (9 artikla). Jos viimeksi mainittu jäsenvaltio käyttää toimivaltaansa, sen ratkaisu on tunnustettava muissa jäsenvaltioissa siitä riippumatta, miten ne suhtautuvat rekisteröityyn parisuhteeseen instituutiona tai parisuhteen olemassaoloon yksittäistapauksissa. Tätä kautta parisuhteen varallisuusvaikutuksiin sovellettava laki voi saada merkitystä myös sellaisessa jäsenvaltiossa, jossa ei tunnusteta rekisteröityjä parisuhteita.

2.3 Toimivalta

Asetusten toimivaltaa koskevissa säännöksissä säännellään kansainvälistä toimivaltaa eli kysymystä siitä, minkä jäsenvaltion tuomioistuimille avio- tai parisuhdevarallisuutta koskevan riidan ratkaiseminen kuuluu. Kysymys, miten toimivaltainen tuomioistuin määräytyy jäsenvaltion sisällä, on jätetty kansallisesti ratkaistavaksi.

Toimivaltaa koskevia säännöksiä on sovellettava silloin, kun jäsenvaltion tuomioistuimessa käsitellään avioliiton tai vastaavasti rekisteröidyn parisuhteen varallisuus oikeudellisia vaikutuksia koskevaa asiaa. Mitä tuomioistuimella tarkoitetaan, on osoitettu asetusten 3 artiklan 2 kohdassa. Sen mukaan tuomioistuimella tarkoitetaan oikeusviranomaisten lisäksi kaikkia muita viranomaisia ja oikeusalan ammattilaisia, jotka ovat toimivaltaisia aviovarallisuussuhteita koskevissa asioissa ja hoitavat oikeudellisia tehtäviä tai jotka toimivat oikeusviranomaisen antaman valtuutuksen nojalla tai oikeusvi-

ranomaisen valvonnassa. Niiden viranomaisten osalta, jotka eivät ole oikeusviranomaisia, ja oikeusalan ammattilaisten osalta edellytetään lisäksi, että ne täyttävät mainituissa 2 kohdassa olevat vaatimukset, jotka koskevat menettelyn puolueettomuuden takeita, osapuolten kuulemista, päätöksen oikeusvoimaa ja mahdollisuutta hakea päätökseen muutosta tai uudelleentarkastelua.

Suomen lainsäädännössä pesänjakaja, joka on avioliittolain (234/1929) 98 §:n ja perintökaaren (40/1965) 23 luvun 3 §:n nojalla määrätty toimittamaan puolisoiden omaisuuden ositusta tai erottelua, täyttää tuomioistuimelle asetusten 3 artiklan 2 kohdassa asetetut vaatimukset. Hallituksen on sen vuoksi tarkoitus ilmoittaa asetusten 3 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa ja 63 artiklassa säädettyllä tavalla, että omaisuuden ositusta tai erottelua toimittamaan määrätty pesänjakaja on asetuksessa tarkoitettu tuomioistuin.

Asetusten luetelmakohdissa 32 todetaan toimivaltasääntelyn tavoitteena olevan, että kaikki toisiinsa liittyvät oikeusasiat käsiteltäisiin saman jäsenvaltion tuomioistuimessa. Tähän on pyritty säätämällä, että puolison perintöoikeutta tai avioliiton taikka rekisteröidyn parisuhteen purkamista koskevaa asiaa käsittelevä tuomioistuin on useassa tapauksessa toimivaltainen ratkaisemaan myös parin varallisuussuhteita koskevia kysymyksiä. Kaikki varallisuussuhteita koskevat asiat eivät kuitenkaan ole liitännäisiä parisuhteen purkamista tai eloonjääneen osapuolen perintöoikeutta koskeviin asioihin, minkä vuoksi näille tapauksille on säädetty omat toimivaltaperusteet. Asetuksissa on myös säännöksiä osapuolten oikeudesta sopia toimivallasta, vastaajan saapuville tulon perustuvasta toimivallasta sekä eräitä muita säännöksiä, joilla pyritään turvaamaan se, että toimivaltainen tuomioistuin tarvittaessa löytyy jostakin jäsenvaltiosta.

Aviovarallisuusasetus

Asetuksen 4 artiklassa säädetään puolison perimystä koskevaa asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimivallasta ratkaista aviovarallisuussuhteita koskevia kysymyksiä. Sen mukaan, jos jäsenvaltion tuomioistuimessa pannaan EU:n perintöasetuksen nojalla viireille puolison perimystä koskeva kanne, kyseisen valtion tuomioistuimella on toimivalta ratkaista kyseiseen perintöasiaan liittyvät aviovarallisuussuhteita koskevat kysymykset. Toimivalta syntyy siten ainoastaan, jos puolison perimystä koskeva asia on saatettu viireille ja toimivaltaan perintöasiassa sovelletaan EU:n perintöasetusta. Asetuksen tulkinnasta jää riippumaan, miten välittömästi kanteen tulee koskea lesken perintöoikeutta synnyttääkseen toimivallan aviovarallisuutta koskevassa asiassa ja milloin viimeksi mainitun asian on katsottava liittyvän kyseiseen perintöasiaan. Säännöksen tavoite huomioon ottaen kovin suppea tulkinta ei liene puolustettavissa.

Asetuksen 5 artiklassa on vastaava säännös niiden tilanteiden varalle, joissa avioliitto puretaan molempien puolisoiden eläessä. Jos jäsenvaltion tuomioistuimelle tehdään

avioeroa, asumuseroa tai avioliiton mitätöintiä koskeva hakemus niin sanotun Bryssel IIa -asetuksen ((EY) N:o 2201/2003) nojalla, kyseisen valtion tuomioistuimella on toimivalta ratkaista myös hakemukseen liittyvät aviovarallisuussuhteita koskevat kysymykset. Tämän säännön alaa on kuitenkin artiklan 2 kohdassa rajoitettu säätämällä, että jos tuomioistuimen toimivalta avioliiton purkamista koskevassa asiassa perustuu tiettyihin 2 kohdassa lueteltuihin seikkoihin, tuomioistuimella on toimivalta aviovarallisuutta koskevassa asiassa vain, jos puoliset ovat siitä sopineet. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että avioliiton purkamista koskevaa asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle syntyy ilman puolisojen sopimusta toimivalta aviovarallisuutta koskevassa asiassa vain, jos avioliiton purkamista koskeva asia on saatettu vireille puolisojen yhteisen asuinpaikkavaltion, puolisojen viimeisen yhteisen asuinpaikkavaltion, vastaajan asuinpaikkavaltion tai puolisojen yhteisen kansalaisuusvaltion tuomioistuimessa. Tämä vähentää josakin määrin 5 artiklan sääntelyyn liittyvää oikeuspaikkakeinottelun vaaraa.

Asetuksessa ei säädetä siitä, milloin avioeroasian vireille tulon perustuva toimivalta lakkaa. Sen vuoksi jää epäselväksi, voidaanko aviovarallisuutta koskeva asia panna 5 artiklan nojalla vireille vielä sen jälkeen, kun avioliiton purkamista koskeva asia on ratkaistu ja lakannut olemasta vireillä. Säännöksen oikeuspoliittinen tavoite, avioerosta johtuvien oikeuskysymysten keskittäminen saman valtion tuomioistuihin, puoltaa myöntävää vastausta ainakin silloin, kun aviovarallisuutta koskeva asia pannaan vireille vain vähän aikaa avioeroasian ratkaisemisen jälkeen.

Asetuksen 6 artiklassa on säännös toimivallasta tapauksissa, joissa 4 ja 5 artikla eivät osoita millekään tuomioistuimelle toimivaltaa. Toimivalta kuuluu tällöin ensisijaisesti sen jäsenvaltion tuomioistuimelle, jonka alueella puolisojen asuinpaikka on, kun asia pannaan vireille. Jos puolisoilla ei ole asuinpaikkaa samassa jäsenvaltiossa, toimivaltainen on sen jäsenvaltion tuomioistuin, jonka alueella puolisojen viimeinen asuinpaikka tuolloin oli, edellyttäen että toinen puolisoista asuu siellä edelleen. Jos tämäkään säännös ei osoita toimivaltaa, toimivalta kuuluu jäsenvaltiolle, jossa vastaajalla on asuinpaikka, tai jos vastaajalla ei ole asuinpaikkaa missään jäsenvaltiossa, sille jäsenvaltiolle, jonka kansalaisuus molemmilla puolisoilla on asian vireillepanon ajankohtana. Jos nämä säännökset eivät anna millekään jäsenvaltiolle toimivaltaa, jonkin jäsenvaltion tuomioistuin saattaa silti olla toimivaltainen asetuksen 11 artiklassa säädetyn varatoimivallan tai kiinteän omaisuuden osalta myös 10 artiklassa säädetyn toissijaisen toimivallan nojalla.

Asetuksen 7 artiklassa puolisoille annetaan oikeus prorogaatioon eli mahdollisuus sopia tietyn jäsenvaltion tuomioistuinten toimivallasta. Näin sovittu toimivalta on 7 artiklan mukaan yksinomainen. Oikeus on kuitenkin sangen rajoitettu. Sellaista prorogaatiosopimusta, joka koskisi kaikkien tulevaisuudessa mahdollisesti viriävien riitojen oikeuspaikkaa, ei voida tehdä, vaan sopimisen mahdollisuus koskee ainoastaan 6 artiklassa

tarkoitettuja tapauksia, toisin sanoen tilanteita, joissa 4 ja 5 artikla eivät anna toimivaltaa. Lisäksi niiden tuomioistuinten piiri, jotka voidaan valita oikeuspaikaksi, on rajoitettu sen jäsenvaltion tuomioistuihin, jonka lakia puolisoiden aviovarallisuussuhteisiin sovelletaan tai jossa avioliitto solmittiin.

Se, mitä on pidettävä avioliiton solmimisvaltiona, on tulkinnanvarainen tilanteessa, jossa avioliitto on solmittu jäsenvaltiossa jonkin toisen jäsenvaltion viranomaisen edessä. Asetuksen luetelmakohdassa 37 esitetyn tulkinnan mukaan jäsenvaltiolla, jossa avioliitto solmittiin, tarkoitetaan tällöin jäsenvaltiota, jonka viranomaisten edessä avioliitto solmittiin.

Oikeuspaikka- eli prorogaatiosopimuksen muodosta säädetään 7 artiklan 2 kohdassa. Sen mukaan sopimus on tehtävä kirjallisesti ja kaikkien asianosaisten on päivättävä ja allekirjoitettava se. Kirjallisena pidetään myös kaikkea sähköisin keinoin tapahtunutta viestintää, josta jää sopimuksen pysyvä tallenne. Samaa muotovaatimusta on asetuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan noudatettava myös silloin, jos ennen aviovarallisuutta koskevan asian vireille tuloa sovitaan avioliiton purkamista koskevaa asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimivallasta 5 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

Asetuksen 8 artiklassa säädetään toimivallasta vastaajan saapuville tulon perusteella. Se, että vastaaja tulee oikeudenkäyntiin saapuville kiistämättä toimivaltaa, synnyttää tuomioistuimelle toimivallan, jos asia on saatettu vireille jäsenvaltiossa, jonka lakia puolisoiden aviovarallisuussuhteisiin on asetuksen mukaan sovellettava. Saapuville tulo muuhun tuomioistuimeen ei sitä vastoin anna tuomioistuimelle toimivaltaa, vaan tuomioistuimen on viran puolesta tutkittava toimivaltansa. Vastaajan saapuville tulo ei myöskään synnytä toimivaltaa, jos toimivalta asetuksen 4 artiklan tai 5 artiklan 1 kohdan nojalla kuuluu puolison perimystä tai avioliiton purkamista käsittelevälle tuomioistuimelle. Puolison perimystä koskevaa kannetta käsittelevän tuomioistuimen toimivaltaa ei siten voida rajoittaa siten, että vastaaja vastaa toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa. Sama koskee tilanteita, joissa avioliiton purkamista koskevaa asiaa käsittelevä tuomioistuin on toimivaltainen puolisoiden aviovarallisuutta koskevassa asiassa ilman puolisoiden tekemää sopimusta toimivallasta.

Asetuksen 9 artiklassa säädetään vaihtoehtoisesta toimivallasta tilanteista, joissa toimivaltaisen jäsenvaltion tuomioistuin katsoo, että kyseessä olevaa avioliittoa ei asianomaisessa jäsenvaltiossa voida tunnustaa. Tuomioistuin voi tällöin artiklan mukaan poikkeuksellisesti jättää asian tutkimatta toimivallan puuttumisen vuoksi. Jos tuomioistuin jättää asian tällä perusteella tutkimatta, sen on annettava tätä koskeva päätös ilman aiheetonta viivytystä, jotta kantajalle avautuu tilaisuus panna asia vireille toisessa jäsenvaltiossa.

Jos asia on edellä mainitulla perusteella jätetty tutkimatta, asianosaiset voivat asetuksen 9 artiklan 2 kohdan mukaan sopia toimivallan siirtämisestä toisen jäsenvaltion tuomioistuimelle 7 artiklan mukaisesti. Viittaus 7 artiklaan tarkoittanee sitä, että tuomioistuimen, jonka toimivallasta sovitaan, tulee olla joko sen jäsenvaltion tuomioistuin, jonka lakia aviovarallisuussuhteeseen sovelletaan, tai jossa avioliitto solmittiin. Jos tällaista sopimusta ei tehdä, toimivaltainen on asetuksen 9 artiklan 2 kohdan toisen kappaleen mukaan mikä tahansa muun jäsenvaltion tuomioistuin, jolla on toimivalta 6 tai 8 artiklan nojalla tai sen jäsenvaltion tuomioistuin, jossa avioliitto solmittiin. Toimivalta on tässä tapauksessa rinnakkainen; jos yhtä useampi jäsenvaltio on toimivaltainen, asia voidaan viedä minkä tahansa toimivaltaisen jäsenvaltion tuomioistuimeen.

Aviovarallisuusasetuksen 9 artikla on kirjoitettu ikään kuin tuomioistuin voisi harkintansa mukaan päättää, tutkitaanko asia, vaikka avioliittoa ei tunnusteta. Jos asia tulee vireille Suomessa, harkinnanvaraa ei kuitenkaan tavallisesti ole. Jos puolisoiden välistä suhdetta ei avioliittolain säännösten mukaan pidetä pätevänä avioliittona, sen perusteella ei myöskään voida esittää aviovarallisuussuhteesta johtuvia vaatimuksia eikä saada niille oikeussuojaa. Vaatimus, joka perustuu osapuolten aviovarallisuussuhteisiin, on tällöin jätettävä tutkimatta. Jos avioliiton varallisuussuhteisiin sovellettavan lain mukaan pätemättömäänkin avioliittoon liittyy varallisuusvoimellisia vaikutuksia, niitä koskeva vaatimus voitaneen asetuksen nojalla kuitenkin tutkia, vaikka avioliittoa ei tunnusteta.

Mainittua 9 artiklaa ei sen 3 kohdan mukaan sovelleta, jos asianosaisille on myönnetty avioero tai asumusero taikka avioliitto on mitätöity päätöksellä, jonka tuomioistuinjäsenvaltio voi tunnustaa. Valtio, joka tunnustaa avioeron, mutta ei tunnusta sitä edeltänyttä avioliittoa, on siten velvollinen käyttämään toimivaltaa. Toimivallan käyttäminen tällaisessa tilanteessa johtanee kuitenkin aina siihen lopputulokseen, että kanne hylätään, sillä olemattomaan avioliittoon perustuvilla varallisuusvaatimuksilla ei voida antaa oikeussuojaa.

Asetuksen 11 artiklassa säädetään varatoimivallasta tilanteissa, joissa minkään jäsenvaltion tuomioistuimella ei ole toimivaltaa, mutta oikeussuojan tarve puoltaisi asian tutkimista. Kysymys on tilanteista, joissa aviovarallisuussuhteen selvä painopiste on kolmannessa valtiossa. Jäsenvaltio, johon asialla on riittävä liittymä, voi tällöin poikkeuksellisesti ratkaista asian, jos oikeudenkäyntiä ei voida kohtuudella panna vireille tai toteuttaa tai se olisi mahdoton kolmannessa valtiossa, johon asialla on läheinen liittymä.

Parisuhdevarallisuusasetus

Asetuksen toimivaltasäännökset ovat samankaltaiset kuin aviovarallisuusasetuksessa ja niiden numerointi on yhtenevä aviovarallisuusasetuksen vastaavien säännösten kanssa. Asetuksen 5, 6, 8 ja 9 artiklat poikkeavat kuitenkin yksityiskohtien osalta siitä,

mitä aviovarallisuusasetuksessa säädetään. Tämä johtuu osittain siitä, että kaikissa jäsenvaltioissa ei ole säännöksiä rekisteröidystä parisuhteesta, ja osittain siitä, että EU:lla ei ole yhteisiä säännöksiä toimivallasta parisuhde-eroa koskevassa asiassa. Seuraavassa selostetaan näitä eroja.

Kun rekisteröidyn parisuhteen purkamista koskeva asia on pantu vireille, asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle ei 5 artiklan mukaan milloinkaan synny suoraan lain nojalla toimivaltaa ratkaista parisuhteen varallisuus oikeudellisia vaikutuksia koskevaa asiaa, vaan toimivalta syntyy ainoastaan osapuolten siitä sopiessa. Sääntely on siten toinen kuin aviovarallisuusasetuksessa, jonka mukaan tietyt, Bryssel II a – asetuksen mukaan avioliiton purkamista koskevassa asiassa toimivaltaiset tuomioistuimet ovat suoraan asetuksen nojalla toimivaltaisia myös aviovarallisuutta koskevissa asioissa.

Asetuksen 6 artikla koskee samalla tavoin kuin aviovarallisuusasetuksen 6 artikla tilanteita, joissa millään tuomioistuimella ei ole toimivaltaa 4 tai 5 artiklan, toisin sanoen parisuhteen osapuolen perimystä tai parisuhde-eroa koskevan asian vireillä olon nojalla. Toimivaltaisten tuomioistuinten luettelo on yhtenevä aviovarallisuusasetuksen kanssa kohtien a–d osalta, mutta niiden lisäksi artiklassa on e kohta, jota ei ole aviovarallisuusasetuksessa. Sen mukaan toimivaltaisia ovat viime kädessä sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jonka lain mukaisesti parisuhde on rekisteröity. Tällä on turvattu se, että toimivaltainen tuomioistuin löytyy silloinkin, kun muut toimivaltaperusteet osoittavat toimivaltaiseksi sellaisen valtion tuomioistuimen, jossa ei tunneta rekisteröityä parisuhdetta.

Asetuksen 8 artikla koskee toimivaltaa vastaajan saapuville tulon perusteella. Samalla tavoin kuin aviovarallisuusasetuksen 8 artiklan mukaan sen jäsenvaltion tuomioistuin, jonka lakia rekisteröidyn parisuhteen varallisuus oikeudellisiin vaikutuksiin on sovellettava, on toimivaltainen, jos vastaaja vastaa siellä kiistämättä toimivaltaa. Eroavuus aviovarallisuusasetukseen on sitä vastoin siinä, että vastaajan saapuville tulo synnyttää toimivallan silloinkin, kun parisuhteen purkamista koskeva asia on vireillä toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa ja riippumatta siitä, millainen liittymä osapuolilla on viimeksi mainittuun valtioon. Rekisteröidyn parisuhteen osapuolilla on siten aviopuolisoita josakin määrin aviopuolisoita paremmat mahdollisuudet määrätä siitä, minkä jäsenvaltion tuomioistuimessa riita ratkaistaan.

Asetuksen 9 artiklassa säädetään vaihtoehtoisesta toimivallasta tilanteessa, jossa asetuksen nojalla toimivaltainen jäsenvaltion tuomioistuin toteaa, että sen soveltamassa lainsäädännössä ei säädetä rekisteröidystä parisuhteesta. Tuomioistuin voi tällöin jättää asian tutkimatta, ja päätös tästä on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä. Asetuksen luetelmakohta 36:n mukaan artiklassa tarkoitetaan tilanteita, joissa tuomioistuinten lainsäädännössä ei tunneta rekisteröidyn parisuhteen instituutiota. Säännös ei siten koske Suomen tuomioistuimia, sillä Suomessa on laki rekisteröidystä parisuhteesta

(950/2001). Se, että parisuhdetta ei Suomessa enää voida rekisteröidä, ei vaikuta asiaan.

Jos tuomioistuin 9 artiklan 1 kohdan nojalla jättää asian tutkimatta, parisuhteen osapuolet voivat artiklan 2 kohdan mukaan sopia minkä tahansa muun jäsenvaltion tuomioistuimen toimivallasta. Sopimus on tehtävä 7 artiklan mukaisesti, millä lienee tarkoitettu viitata 7 artiklan 2 kohdassa oleviin sopimuksen muotoa koskeviin vaatimuksiin. Sopimismahdollisuus on siten huomattavan laaja siihen verrattuna, mikä se on aviovarallisuusasetuksessa. Jos toimivallasta ei sovita, toimivalta on millä tahansa muun jäsenvaltion tuomioistuimella 6 tai 8 artiklan nojalla. Näin turvataan se, että toimivaltainen tuomioistuin aina löytyy, vaikka valtio, jossa asia ensisijaisesti olisi tutkittava, ei tunne rekisteröidyn parisuhteen instituutiota ja sen vuoksi pidättäytyy käyttämästä toimivaltaa.

Mainittua 9 artiklaa ei sovelleta, jos osapuolten välinen suhde on purettu tai mitätöity päätöksellä, joka voidaan tunnustaa tuomioistuinjäsenvaltiossa. Tällaisen tilanteen syntyminen on periaatteessa mahdollista, sillä valtio, joka ei hyväksy rekisteröityä parisuhdetta instituutiona, saattaa hyvinkin tunnustaa ratkaisut, joissa tällainen parisuhde on mitätöity tai purettu. Jos asia on näin, toimivaltaisen valtion tulee käyttää toimivaltaansa purettuun parisuhteen varallisuusvaikutuksia koskevan riidan ratkaisemiseksi. Valtio, joka ei tunnusta rekisteröityä parisuhdetta, ei kuitenkaan ole velvollinen soveltamaan siihen rekisteröidyn parisuhteen varallisuusvaikutuksiin sovellettavaa lakia. Tällaisessa valtiossa nostettava kanne jäänee siten tavallisesti hyödyttömäksi.

Parisuhdevarallisuusasetuksessa ei lainkaan säädetä tilanteesta, jossa tuomioistuinvaltio tosin tuntee rekisteröidyn parisuhteen, mutta ei oman lainsäädäntönsä mukaan tunnusta sitä rekisteröityä parisuhdetta, jonka varallisuusvaikutuksista on kysymys. Tällöin olisi johdonmukaista soveltaa 9 artiklaa ja katsoa, että asia voidaan sen osoittamalla tavalla viedä muualle. Tätä puoltaa myös se, että aviovarallisuusasetuksen 9 artiklassa asiasta säädetään näin.

2.4 Asian vireille tulo ja vireilläolovaikutus

Asetusten säännökset asian vireilletulon ajankohdasta (14 artikla), toimivallan tutkimisesta (15 artikla), asian tutkittavaksi ottamisen edellytysten tutkimisesta (16 artikla), vireilläolovaikutuksesta (17 artikla) ja mahdollisuudesta turvaamistoimiin asian ollessa vireillä muualla (19 artikla) ja menettelystä silloin, kun eri jäsenvaltioissa on pantu vireille toisiinsa liittyviä kanteita (18 artikla), ovat pääosin samanlaiset kuin aikaisemmin säädetyissä Bryssel Ila -asetuksessa ja perintöasetuksessa.

Eroavuuksista on huomion arvoinen asetusten 17 artiklan 2 kohta. Se koskee tilanteita, joissa eri jäsenvaltioissa on samojen asianosaisten välillä pantu vireille samaa asiaa koskevia kanteita. Tuomioistuimien voi tällöin pyytää muita tuomioistuimia, joissa on nostettu kanteita samassa asiassa, ilmoittamaan niiden käsiteltävänä olevien kanteiden viireille tulopäivä. Tuomioistuimen, joka saa tällaisen pyynnön, on vastattava pyyntöön viipymättä. Säännös, jonka esikuva on uudessa Bryssel I – asetuksessa ((EU) N:o 1215/2012), helpottaa sen asian ratkaisemista, minkä jäsenvaltion tuomioistuimessa asia on ensiksi pantu vireille.

Toisin kuin edellä mainitussa Bryssel I – asetuksessa, aviovarallisuus- ja parisuhdevarallisuusasetuksissa ei ole säännöksiä kolmannessa valtiossa vireillä olevan, samaa asiaa koskevan oikeudenkäynnin huomioon ottamisesta. Sen vuoksi on epäselvää, voiko toimivaltaisen jäsenvaltion tuomioistuin keskeyttää asian käsittelyn sen vuoksi, että sama asia on aikaisemmin pantu vireille kolmannessa valtiossa. Asetuksen säännökset toisessa jäsenvaltiossa annetun päätöksen tunnustamisesta puhuvat kuitenkin sen puolesta, että kolmannessa valtiossa vireillä olevan asian vireilläolovaikutuksesta voidaan säätää kansallisesti. Asetuksen 37 artiklan d kohdan mukaan jäsenvaltiossa annettu päätös voidaan jättää tunnustamatta, jos se on ristiriidassa sellaisen kolmannessa valtiossa annetun aiemman päätöksen kanssa, joka täyttää päätöksen tunnustamisen edellytykset siinä jäsenvaltiossa, jossa tunnustamista pyydetään. Toisessa jäsenvaltiossa ja kolmannessa valtiossa annettujen päätösten välinen ristiriitatilanne voidaan siten tunnustavan valtion kansallisten säännösten nojalla ratkaista kolmannessa valtiossa annetun päätöksen hyväksi. Tähän nähden on johdonmukaista, että jäsenvaltio voi estää vastaavien ristiriitatilanteiden syntyminen omien päätöstensä ja kolmannessa valtiossa annettujen päätösten välillä säätämällä vireilläolovaikutuksesta.

2.5 Sovellettava laki

Avioliiton ja vastaavasti rekisteröidyn parisuhteen varallisuus oikeudellisiin vaikutuksiin sovellettavaa lakia koskevat säännökset ovat kyseisten asetusten III luvuissa. Näitä säännöksiä on jäsenvaltioissa sovellettava universaalisesti, toisin sanoen riippumatta siitä, osoittavatko säännökset sovellettavaksi jäsenvaltion vai jonkin kolmannen valtion lain (20 artiklat). Asetusten nojalla määräytyvää lakia on sovellettava kaikkeen aviovarallisuuteen ja vastaavasti kaikkeen parisuhdevarallisuuteen kuuluvaan omaisuuteen sen sijainnista riippumatta (21 artiklat). Asetuksissa on siten hylätty niin sanottu skis-sioperiaate, jonka mukaan kiinteään omaisuuteen olisi sovellettava sen sijaintivaltion lakia siitä riippumatta, minkä valtion lakia on muutoin sovellettava.

Kun asetuksen nojalla on sovellettava tietyn valtion lakia, sovelletaan kyseisessä valtiossa voimassa olevia oikeussääntöjä lukuun ottamatta kyseisen maan kansainvälisen

yksityisoikeuden sääntöjä (32 artiklat). Tällä tavoin on suljettu pois takaisin- ja edelleen-
viittaus eli niin sanottu renvoi.

Asetuksen mukaisesti määräytyvän lain säännöksiä on yleensä sovellettava samalla
tavoin kuin niitä sovellettaisiin valtiossa, jonka laista on kysymys. Sellaista säännöstä,
jonka soveltaminen olisi selvästi vastoin tuomioistuinjäsenvaltion oikeusjärjestyksen
perusteita, voidaan kuitenkin kieltäytyä soveltamasta (ordre public, 31 artiklat). Asetuk-
set eivät myöskään estä soveltamasta tuomioistuinvaltion kansainvälisesti pakottavia
säännöksiä. Niillä tarkoitetaan säännöksiä, joiden noudattamista tuomioistuinjäsenval-
tio pitää niin tärkeänä yleisten etujensa, kuten poliittisen, sosiaalisen tai taloudellisen
järjestelmänsä turvaamiseksi, että niitä on sovellettava kaikissa niiden soveltamisalaan
kuuluvissa tilanteissa riippumatta siitä, mitä lakia aviovarallisuuteen tai vastaavasti re-
kisteröidyn parisuhteen varallisuusosoikeudellisiin vaikutuksiin sovellettaisiin muutoin
asetusten nojalla (30 artiklat). Tällaisen säännöksen soveltaminen voi johtaa siihen,
että jokin sovellettavan lain säännös kokonaan tai osittain syrjäytyy.

Asetusten sovellettavaa lakia koskevia säännöksiä ei tarvitse soveltaa jäsenvaltion si-
säisessä lainvalinnassa (35 artiklat). Tällä tarkoitetaan tapauksia, joissa jäsenvaltioon
kuuluu useita sellaisia alueellisia yksiköitä, joilla on omat aviovarallisuussuhteita kos-
kevat oikeussääntönsä, ja joudutaan ratkaisemaan, minkä alueellisen yksikön lakia on
sovellettava. Tämä kysymys ratkaistaan ensisijaisesti kyseisen jäsenvaltion sisäisten
lainvalintasääntöjen nojalla. Asetusten 33 ja 34 artikloissa on kuitenkin osoitettu, miten
sovellettava laki määräytyy, jos sisäisiä lainvalintasääntöjä ei ole.

Sovellettavaa lakia koskevat säännökset ovat aviovarallisuusasetuksessa ja parisuh-
devarallisuusasetuksessa pitkälti samat. Seuraavassa selostetaan ensiksi aviovaralli-
suusasetuksen säännöksiä. Tämän jälkeen selostetaan parisuhdevarallisuusasetuksen
säännöksiä siltä osin kuin ne poikkeavat aviovarallisuusasetuksessa omaksutuista rat-
kaisuista.

2.5.1 Aviovarallisuusasetus

Sovellettavan lain ala

Sovellettavan lain soveltamisala on osoitettu asetuksen 27 artiklassa. Siinä esitetty lu-
ettelo ei kuitenkaan ole tyhjentävä, vaan myös sellainen asiaryhmä, jota luettelossa ei
mainita, kuuluu sovellettavan lain alaan, jos kysymys on aviovarallisuussuhteesta eli
avioliiton tai sen purkamisesta johtuvasta varallisuussuhteesta puolisoiden välillä tai
puolison ja kolmannen osapuolen välillä. Joistakin asioista, kuten avioehtosopimuksen

muodolliseen pätevyteen sovellettavasta laista (25 artikla), on kuitenkin säädetty erikseen, jolloin erityissäännöstä sovelletaan sovellettavaa lakia koskevan yleissäännöksen asemesta.

Aviovarallisuussuhteisiin sovellettavan lain alaan kuuluu ensinnäkin puolisoiden omaisuuden luokittelu eri omaisuuslajeihin avioliiton aikana tai sen jälkeen (a kohta) sekä kysymys omaisuuden siirtämisestä omaisuuslajista toiseen (b kohta). Aviovarallisuussuhteisiin sovellettava laki eli aviovarallisuusstatuutti määrää siten esimerkiksi sen, tulee ko puolisoiden omaisuus avioliiton solmimisen seurauksena puolisojen yhteiseksi tai avio-oikeuden taikka muun samantyyppisen oikeuden alaiseksi, ja miltä osin näin tapahtuu. Aviovarallisuusstatuutti määrää myös sen, vastaako puoliso avioliiton solmimisen seurauksena toisen puolison veloista tai muista vastuista (c kohta). Aviovarallisuusstatuutin mukaan määräytyvät myös kummankin puolison valtuudet, oikeudet ja velvollisuudet, jotka koskevat omaisuutta (d kohta). Tähän ryhmään kuuluvat muun muassa kysymykset siitä, voiko puoliso myydä puolisojen omaisuutta ilman toisen suostumusta ja millä tavoin puolison tulee hoitaa omaisuutta avioliiton aikana tai sen jälkeen.

Myös kysymys avioehtosopimuksen aineellisesta pätevydestä ratkaistaan aviovarallisuusstatuutin nojalla (g kohta). Sopimuksen aineelliseen pätevyteen sisältyvät muun muassa kysymykset siitä, ovatko puolisoit voineet sopia avioliiton varallisuusosiokeudellisista vaikutuksista sillä tavoin ja siinä laajuudessa kuin sopimuksessa on sovittu. Kysymys avioehtosopimuksen muodollisesta pätevydestä ei sitä vastoin kuulu aviovarallisuusstatuutin alaan, sillä asiasta on erikseen säädetty asetuksen 25 artiklassa.

Aviovarallisuusstatuutin alaan kuuluu myös aviovarallisuussuhteiden purkaminen ja omaisuuden ositus, jako tai myynti (e kohta). Aviovarallisuusstatuutin nojalla ratkaistaan siten esimerkiksi se, voidaanko aviovarallisuussuhde purkaa jo avioliiton aikana vai vasta sen jälkeen, jaetaanko puolisojen omaisuutta jollakin tavoin ja mitä omaisuutta puolison tai tämän oikeudenomistajien tulee saada osuuteensa. Kun pesänjakaja toimittaa suomalaisen tuomioistuimen määräämänä omaisuuden osituksen tai muun jaon, Suomen lakia sovelletaan kuitenkin pesänjakajan menettelyä koskeviin kysymyksiin, kuten toimitukseen kutsumiseen, aineelliseen prosessinjohtoon ja jakokirjan laatimiseen. Tämä johtuu siitä, että pesänjakajaa on pidettävä asetuksen 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuna tuomioistuimena, mistä hallituksen on tarkoitus ilmoittaa komissiolle asetuksessa säädetyin tavoin. Asetuksessa ei säädetä tuomioistuimen menettelystä, vaan siihen sovelletaan tuomioistuinjäsenvaltion omaa lakia.

Aviovarallisuusstatuutin nojalla arvioidaan myös aviovarallisuussuhteiden vaikutukset puolison ja kolmansien osapuolien välisiin oikeussuhteisiin (f kohta). Tällainen vaikutus voi koskea esimerkiksi kysymystä siitä, onko puolison ja kolmannen välinen oikeustoimi pätevä, vaikka toisen puolison suostumusta ei ollut kysytty. Kolmansia on kuitenkin py-

ritty suojaamaan aviovarallisuusstatuutin vaikutuksilta säätämällä, että puoliso voi vedota aviovarallisuussuhteisiin sovellettavaan lakiin kolmanteen nähden vain, jos kolmannen on katsottava olleen tietoinen kyseisestä laista. Mainitun 28 artiklan 2 kohdassa säädetään siitä, milloin kolmannen on katsottava olleen laista tietoinen.

Oikeus sopia sovellettavasta laista

Minkä valtion lakia aviovarallisuusstatuuttina on sovellettava, riippuu siitä, ovatko puolisot valinneet aviovarallisuussuhteisiinsa sovellettavan lain sopimalla siitä vai ei. Asetuksen 22 artiklassa on osoitettu ne vaihtoehdot, jotka puolisoilla tai tulevilla puolisoilla on käytettävissä lainvalintasopimusta tehtäessä. Sen mukaan he voivat valita sovellettavaksi joko sen valtion lain, jossa molemmilla tai toisella heistä on asuinpaikka sopimuksen tekohetkellä, tai sen valtion lain, jonka kansalainen jompikumpi heistä on sopimuksen tekohetkellä.

Jos puolisot myöhemmin haluavat vaihtaa aviovarallisuussuhteisiinsa sovellettavaa lakia eli aviovarallisuusstatuuttia sopimalla asiasta uudelleen, heillä on käytettävissään samat vaihtoehdot. Aviovarallisuusstatuutin vaihtaminen vaikuttaa pääsäännön mukaan ainoastaan vastaisuudessa. Näin voi syntyä vaikeasti arvioitavia tilanteita, joissa avioliiton varallisuussuhteisiin joudutaan soveltamaan yhtä useampaa aviovarallisuusstatuuttia. Puolisot voivat kuitenkin estää tällaisten tilanteiden syntymisen sopimalla siitä, että uutta aviovarallisuusstatuuttia sovelletaan taannehtivasti. Kolmansien osapuolten suojasta statuutin taannehtivasta vaihtumisesta aiheutuvia haittoja vastaan säädetään artiklan 3 kohdassa. Sen mukaan sovellettavan lain taannehtiva vaihtaminen ei saa vaikuttaa haitallisesti aiemmin sovellettuun lakiin perustuviin kolmansien oikeuksiin.

Sovellettavaa lakia koskevan sopimuksen muotovaatimuksista säädetään asetuksen 23 artiklassa. Sen 1 kohdan mukaan sopimus on tehtävä kirjallisesti ja päivättävä ja kummankin puolison on allekirjoitettava sopimus. Tämä säännös tulee kuitenkin vain harvoin yksinään sovellettavaksi, sillä artiklan 2-4 kohtien mukaan on noudatettava muotovaatimuksia, jotka puolison tai toisen puolison asuinpaikkavaltio on säätänyt avioehtosopimuksille, jos nuo muotovaatimukset poikkeavat 1 kohdassa säädetyistä. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että jos puolisoilla on sopimuksen tekohetkellä asuinpaikka Suomessa tai jos Suomen lakia muutoin on artiklan 3 tai 4 kohdan mukaan sovellettava sopimuksen muotovaatimukseen, sovellettavasta laista tehty sopimus on rekisteröitävä avioehtosopimuksen tavoin. Sääntely muuttuu näin ollen nykyisestä, sillä avioliittolain 130 §:n mukaan sovellettavaa lakia koskevaa sopimusta ei tarvitse rekisteröidä, jotta se olisi puolisoitten välillä sitova.

Sovellettava laki sopimuksen puuttuessa

Jos aviovarallisuussuhteisiin sovellettavasta laista ei ole tehty sopimusta, aviovarallisuusstatuutti määräytyy asetuksen 26 artiklan 1 kohdassa säädetyn ensisijaisuusjärjestyksen, eräänlaisen portaikon osoittamalla tavalla. Ensisijaisesti sovelletaan sen valtion lakia, jossa on puolisoiden ensimmäinen yhteinen asuinpaikka avioitumisen jälkeen (a kohta). Jos tämä ei ole mahdollista, sovelletaan sen valtion lakia, jonka kansalaisia molemmat puoliset ovat avioitumishetkellä (b kohta). Jos tämä ei ole mahdollista, koska yhteistä kansalaisuutta ei ole, tai molemmat puoliset ovat useamman kuin yhden saman valtion kansalaisia, siirrytään portaikon kolmannelle askelmalle. Sovellettavaksi tulee tässä tapauksessa sen valtion laki, johon puolisoilla yhdessä on kaikki olosuhteet huomioon ottaen läheisin liittymä avioitumishetkellä (c kohta).

Asetuksen 26 artiklan nojalla määräytynyt aviovarallisuusstatuutti ei suoraan lain nojalla muutu, vaikka liittymä, johon aviovarallisuusstatuutti perustui, lakkaisi olemasta esimerkiksi sen vuoksi, että puoliset vaihtavat asuinpaikkavaltiotaan tai kansalaisuuttaan. Jos aviovarallisuusstatuutti on määräytynyt puolisoiden ensimmäisen yhteisen asuinpaikan nojalla, oikeusviranomaisen, jolla on toimivalta ratkaista aviovarallisuussuhteita koskevia asioita, voi kuitenkin jommankumman puolison hakemuksesta poikkeuksellisesti päättää, että aviovarallisuussuhteisiin on sovellettava toisen valtion kuin ensimmäisen yhteisen asuinpaikkavaltion lakia (26 artikla 3 kohta). Näin voidaan menetellä, jos puolisoilla oli viimeinen yhteinen asuinpaikka tuossa toisessa valtiossa huomattavasti pitemmän ajan kuin ensimmäisessä yhteisessä asuinpaikkavaltiossaan, ja kumpikin puoliso on tukeutunut tuon toisen valtion lakiin järjestäessään tai suunnitelllessaan varallisuussuhteitaan.

Oikeusviranomaisen ei kuitenkaan voi päättää aviovarallisuusstatuutin vaihtumisesta, jos puoliset ovat tehneet avioehtosopimuksen ennen viimeisen yhteisen asuinpaikkansa perustamista tuohon toiseen valtioon (26 artiklan 3 kohdan neljäs kappale). Puoliset, jotka pitävät haitallisena sitä, että mahdollisuus aviovarallisuusstatuutin vaihtamiseen oikeusviranomaisen päätöksellä aiheuttaa epävarmuutta heidän aviovarallisuussuhteissaan, voivat siten hälventää epävarmuuden tekemällä avioehtosopimuksen ennen muuttoaan. Säännös on kirjoitettu siten, että mainittuna ajankohtana tehty pätevä avioehtosopimus estää oikeusviranomaisen päätöksellä tehtävän aviovarallisuusstatuutin vaihtamisen sisällöstään riippumatta.

Asetuksessa ei suoraan säädetä siitä, milloin hakemus aviovarallisuusstatuutin vaihtamisesta voidaan tehdä asetuksen 26 artiklan 3 kohdan nojalla. Säännöksessä käytetty sanonta ”viimeinen yhteinen asuinpaikka” viittaa siihen, että tässä kohden on ajateltu tilanteita, joissa puolisoiden yhteiselämä on lakannut. Päätelmä ei kuitenkaan ole luotettava, sillä kaikki kieliversiot eivät ole yhtäpitäviä. Esimerkiksi ruotsinkielisessä kieliversiossa käytetty sanonta ”sin senaste gemensamma hemvist” ei tarkoita viimeistä

vaan viimeisintä yhteistä kotipaikkaa. Puolisolla voi olla oikeudellinen intressi saada jo avioliiton aikana selvyys siihen, kumman valtion lakia aviovarallisuusstatuuttina on sovellettava. Sen vuoksi säännös lienee ymmärrettävä niin, että toimivaltaisen tuomioistuimen on tutkittava vaatimus siitä riippumatta, millaisessa tilassa avioliitto on ajankohdasta, jolloin asia saatetaan vireille.

Asetuksen 26 artiklan 3 kohdan mukaan hakemuksen aviovarallisuusstatuutin vaihtamisesta voi tehdä jompikumpi puoliso. Epäselväksi jää, siirtyykö kuolleen puolison oikeus hänen perillisilleen.

Kun oikeusviranomainen on päättänyt, että puolisoitten aviovarallisuussuhteisiin on sovellettava toisen valtion kuin puolisoitten ensimmäisen yhteisen asuinpaikkavaltion lakia, tuon toisen valtion lakia sovelletaan avioliiton solmimisesta lähtien, paitsi jos toinen puolisoista ei suostu tähän. Kumpikin puoliso voi siten toisistaan riippumatta estää aviovarallisuusstatuutin taannehtivan vaihtumisen avioliiton alusta pitäen. Tässä tapauksessa tuon toisen lain vaikutus alkaa siitä, kun viimeinen yhteinen asuinpaikka oli perustettu tuohon valtioon, joten muutos on tällöinkin taannehtiva (26 artiklan 3 kohdan toinen alakohta). Kolmansien osapuolien oikeudet, jotka perustuvat puolisoitten ensimmäisen yhteisen asuinpaikkavaltion lakiin, on turvattu säätämällä, että tuon toisen valtion lain soveltaminen ei saa vaikuttaa haitallisesti mainittuihin oikeuksiin (26 artiklan 3 kohdan kolmas kappale).

2.5.2 Parisuhdevarallisuusasetus

Parisuhdevarallisuusasetuksen sovellettavaa lakia koskevat säännökset ovat vähäisin poikkeuksin samat kuin aviovarallisuusasetuksessa. Parisuhdevarallisuusasetuksen 22 ja 26 artikla poikkeavat kuitenkin aviovarallisuusasetuksen vastaavista säännöksistä. Tämä johtuu siitä, että kaikkien valtioiden laeissa ei ole säännöksiä rekisteröidystä parisuhteesta eikä siten myöskään tällaisen suhteen varallisuus oikeudellisista vaikutuksista. Tämän vuoksi on ollut tarve säätää sovellettavasta laista niin, että sovellettavaksi ei voi tulla sellaisen valtion laki, jonka laissa ei ole säännöksiä rekisteröidyn parisuhteen varallisuus oikeudellisista vaikutuksista.

Asetuksen 22 artikla koskee rekisteröidyn parisuhteen osapuolten tai tulevien osapuolten oikeutta päättää parisuhteen varallisuus oikeudellisiin vaikutuksiin sovellettavasta laista sopimuksella. Sovellettavaksi voidaan kyseisen artiklan 1 kohdan mukaan valita vain sellaisen valtion laki, jossa rekisteröidyn parisuhteen instituutioon liitetään varallisuus oikeudellisia vaikutuksia. Lisäksi lain tulee olla joko sen valtion laki, jossa kummallakin tai jommallakummalla osapuolella on asuinpaikka sopimuksen tekohetkellä (a kohta), tai jonka kansalainen jompikumpi tuolloin on (b kohta) taikka sen valtion laki, jonka lain mukaisesti parisuhde on rekisteröity (c kohta). Viimeksi mainitun vaihtoehdon

avulla, jota ei ole aviovarallisuusasetuksessa, on pyritty huolehtimaan siitä, että kaikissa tapauksissa on olemassa ainakin yhden valtion laki, jonka soveltamisesta osapuolet voivat sopia.

Jos rekisteröidyn parisuhteen osapuolet eivät ole sopineet sovellettavasta laista 22 artiklan mukaisesti, parisuhteen varallisuus oikeudellisiin vaikutuksiin sovelletaan 26 artiklan mukaan sen valtion lakia, jonka mukaisesti parisuhde on rekisteröity. Toimivaltaiselle oikeusviranomaiselle on kuitenkin samalla tavalla kuin aviovarallisuusasetuksessa annettu mahdollisuus jommankumman osapuolen hakemuksesta poikkeuksellisesti päättää, että rekisteröidyn parisuhteen varallisuus oikeudellisiin vaikutuksiin on sovellettava toisen valtion kuin rekisteröintivaltion lakia (26 artikla 2 kohta). Tällaisen päätöksen antamisen edellytykset ja vaikutukset ovat samat kuin aviovarallisuusasetuksessa. Päätös voidaan kuitenkin antaa vain, jos kyseisen toisen valtion laissa liitetään rekisteröidyn parisuhteen instituutioon varallisuus oikeudellisia vaikutuksia.

2.6 Toisessa jäsenvaltiossa annetun päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpanokelpoisuus

Aviovarallisuusasetuksen ja parisuhdevarallisuusasetuksen säännökset toisessa jäsenvaltiossa annetun päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta ovat keskenään yhdenmukaiset, ja toisiaan vastaavien artiklojen numerot ovat samat. Säännösten identtisydestä on muun muassa se myönteinen seuraus, että päätöksen tunnustamiseen ja täytäntöönpanokelpoisuuteen sovelletaan yhdenmukaisia säännöksiä siitä riippumatta, luonnehtiiko valtio, jossa tunnustamista pyydetään, parisuhteen avioliitoksi vai rekisteröidyksi parisuhteeksi.

Asetusten tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoisuutta koskeva sääntely on samankaltainen kuin monissa aikaisemmin säädetyissä EU:n asetuksissa, esimerkiksi Bryssel IIa -asetuksessa ja perintöasetuksessa. Jäsenvaltiossa annettu päätös, joka koskee asetusten soveltamisalaan kuuluvia kysymyksiä, tunnustetaan muissa jäsenvaltioissa ilman eri menettelyä, mutta osapuoli, joka haluaa oikeusvoimaisen ratkaisun päätöksen tunnustamisesta tietyssä jäsenvaltiossa, voi pyytää tällaista ratkaisua (36 artiklat). Kieläytymisperusteista, jotka aiheuttavat sen, että päätöstä ei tunnusteta, säädetään asetusten 37 artikloissa. Näitä ovat haastehakemuksen tai vastaavan asiakirjan liian myöhään tapahtunut tiedoksianto, päätöksen ristiriita samassa asiassa aiemmin annetun toisen päätöksen kanssa tietyin edellytyksin ja se, että päätöksen tunnustaminen olisi selvästi vastoin sen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita, jossa tunnustamista

pyydetään (ordre public). Asetuksiin on otettu nimenomainen säännös siitä, että kiel-täytymisperusteita on sovellettava kunnioittaen EU:n perusoikeuskirjassa tunnustettuja perusoikeuksia ja -periaatteita, erityisesti syrjintäkieltoa (38 artiklat). Oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuuteen ei siten voida vedota tavalla, jota on pidettävä syrjivänä.

Jotta jäsenvaltiossa annettu päätös olisi täytäntöönpanokelpoinen toisessa jäsenvalti-ossa, se on julistettava tuossa valtiossa täytäntöönpanokelpoiseksi (42 artiklat) jonkun asianosaisen hakemuksesta. Asetuksissa on siten säilytetty niin sanottu eksekvatuuri-menettely, jossa täytäntöönpanojäsenvaltion viranomainen tarkistaa päätöksen täytän-töönpanokelpoisuuden. Täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskeva menettely on jätetty monilta osin kansallisen lainsäädännön varaan. Asetuksissa säädetään kuiten-kin, että päätös on julistettava täytäntöönpanokelpoiseksi heti, kun 45 artiklassa sää-detyt muodollisuudet on täytetty. Niiden perusteiden olemassaoloa, joiden nojalla pää-tös voidaan jättää tunnustamatta ja täytäntöönpanematta, ei tässä vaiheessa tutkita eikä vastapuolella ole oikeutta tulla kuulluksi (47 artiklat). Päätöksestä on kuitenkin voi-tava hakea muutosta, jolloin asia käsitellään kontradiktorista menettelyä koskevien sääntöjen mukaisesti (49 artiklat). Muun muassa muutoksenhakumahdollisuuden tur-vaamiseksi päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta tehty päätös on viivy-tyksettä annettava tiedoksi sille asianosaiselle, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan (48 artikla). Kansallisesti on jätetty ratkaistavaksi, voidaanko muutoksenhaun johdosta tehty päätös riittää toisessa muutoksenhakuasteessa (50 artiklat).

Eksekvatuuria varten säädettyä menettelyä noudatetaan myös, kun asianosainen pyy-tää ratkaisua toisessa jäsenvaltiossa annetun päätöksen tunnustamisesta (36 artiklat 2 kohta).

Oikeusavusta täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevassa asiassa säädetään asetuksen 55 artikloissa. Niiden mukaan hakijalla, joka on saanut alkuperäjäsenvalti-ossa oikeusapua tai vapautuksen kulujen tai kustannusten suorittamisesta täysimää-räisesti tai osittain, on oikeus saada täytäntöönpanojäsenvaltion lain mukaisesti laajinta mahdollista oikeusapua tai laajin vapautus kulujen tai kustannusten suorittamisesta.

2.7 Viralliset asiakirjat ja tuomioistuimessa tehdyt sovinnot

Avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen varallisuus oikeudellisiin vaikutuksiin liittyviä ky-symyksiä voidaan monissa jäsenvaltioissa ratkaista laatimalla asiasta niin sanottu vi-rallinen asiakirja. Virallinen asiakirja, joka on määritelty asetusten 3 artiklan 1 kohdissa, sisältää tavallisesti ratkaistua asiaa koskevan osapuolten sopimuksen tai yhteisymmär-ryksen, jonka notaari on vahvistanut ja mahdollisesti rekisteröinyt.

Asetusten 58 artiklojen mukaan virallisella asiakirjalla on toisessa jäsenvaltiossa sama todistusvoima kuin sillä on alkuperäjäsenvaltiossa, tai siihen mahdollisimman rinnastettavissa oleva vaikutus, jollei se ole selvästi vastoin asianomaisen jäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita. Tavallista on, että asiakirjan virallisuus lisää sen sisällön luotettavuutta ja sillä tavoin kasvattaa sen osapuolen todistustaakkaa, joka haluaa riitauttaa asiakirjaan kirjatun oikeustoimen tai oikeussuhteen. Virallista asiakirjaa käyttävä voi osoittaa, millainen oikeusvoima asiakirjalla on, esittämällä siitä asiakirjan alkuperävaltion viranomaisen laatiman todistuksen (58 artiklojen 1 kohtien toinen kappale).

Virallinen asiakirja ei ole oikeusvoimainen ratkaisu siitä, että asiointi on se, joka asiakirjaan on kirjattu. Sen vuoksi viralliseen asiakirjaan ei sovelleta tunnustamista koskevia säännöksiä. Virallinen asiakirja, joka on täytäntöönpanokelpoinen alkuperävaltiossa, on sitä vastoin julistettava täytäntöönpanokelpoiseksi asetusten 44–57 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti. Eksekvatuuri voidaan jättää antamatta vain, jos virallisen asiakirjan täytäntöönpano olisi selvästi vastoin täytäntöönpanojäsenvaltion oikeusjärjestyksen perusteita.

Tuomioistuimessa tehtyjen sovintojen täytäntöönpanokelpoisuus määräytyy vastaavien säännösten mukaisesti (60 artiklat). Tuomioistuimen, joka hyväksyi sovinnon tai jossa se tehtiin, on annettava siitä todistus tarkoitusta varten vahvistetulla lomakkeella (60 artiklojen 2 kohdat).

2.8 Asetusten suhde nykyisiin kansainvälisiin yleissopimuksiin

Asetukset eivät vaikuta sellaisten asetuksen soveltamisalaan kuuluvia kysymyksiä koskevien kahden- tai monenvälisten sopimusten ja yleissopimusten soveltamiseen, joiden osapuolena yksi tai useampi jäsenvaltio oli asetusta annettaessa 24.6.2016 (62 artiklojen 1 kohdat). Asetuksella on kuitenkin jäsenvaltioiden välillä etusija niiden välillä tehtyihin sopimuksiin nähden siltä osin kuin sopimukset koskevat asetuksella säädettyjä asioita (62 artiklojen 2 kohdat).

Suomella on aviovarallisuusasetuksen alaan kuuluvia valtiosopimuksia muiden Pohjoismaiden kanssa. Näitä ovat Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken 6.2.1931 tehty avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousta koskevia kansainvälis-yksityisoikeudellisia määräyksiä sisältävä sopimus (pohjoismainen avioliittokonventio; SopS 20/1931), samojen valtioiden välillä 19.11.1934 tehty perintöä, testamenttia ja pesänselvitystä koskeva sopimus (pohjoismainen perintökonventio; SopS 21/1935) ja samojen valtioiden välillä 11.10.1977 tehty yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien tuo-

mioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa tarkoittava sopimus (pohjoismainen tuomiokonventio; SopS 56/1977), kukin myöhemmine muutoksineen. Islanti ei ole sitoutunut viimeksi mainittuun sopimukseen, joten Suomen ja Islannin välillä sovelletaan edelleen 16.3.1932 tehtyä sopimusta tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta.

Koska kaikki Pohjoismaat eivät kuulu Euroopan unioniin, pohjoismaiset sopimukset eivät ole jäsenvaltioiden välillä tehtyjä, vaan kysymys on monenvälisistä sopimuksista, joissa on mukana sekä jäsenvaltioita että muita valtioita. Tämän vuoksi voitaisiin perustella tulkintaa, jonka mukaan aviovarallisuusasetuksen ja pohjoismaisten sopimusten välinen suhde määräytyy asetuksen 62 artiklan 1 kohdan nojalla. Tällöin asetus ei vaikuttaisi pohjoismaisten sopimusten soveltamiseen.

On kuitenkin ilmeistä, että asetuksen ja pohjoismaisten sopimusten välistä suhdetta ei ollut tarkoitus järjestää tällä tavoin. Tämä käy ilmi aviovarallisuusasetuksen 62 artiklan 3 kohdasta, jossa säädetään, että pohjoismaisia sopimuksia voidaan asetuksen soveltamisalalla, siis Suomen ja Ruotsin välisissä suhteissa soveltaa vain mainitussa 3 kohdassa lueteltuihin kysymyksiin. Tämä säännös jäisi merkityksettömäksi, jos 62 artiklaa tulkittaisiin edellä mainituin tavoin sen sanamuodon mukaisesti. Tarkoitettu tulkinta näyttää siten olevan, että asetus saa jäsenvaltioiden eli Suomen ja Ruotsin välisissä suhteissa etusijan pohjoismaisiin sopimuksiin nähden kaikissa muissa paitsi artiklan 3 kohdassa mainituissa kysymyksissä.

Pohjoismaisia sopimuksia voidaan sitä vastoin soveltaa asetuksen estämättä, jos kysymys on muusta kuin Suomen ja Ruotsin välisestä suhteesta. Pohjoismaiset sopimukset tulevat siten asetuksen soveltamisen alettuakin sääntelemään kysymyksiä, jotka koskevat Islannissa, Norjassa tai Tanskassa avioliiton varallisuusosoikeudellisia vaikutuksia koskevan päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa, sillä kolmansissa valtioissa annettujen päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpano jäävät asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Pohjoismaisten sopimusten määräyksiä toimivallasta ja sovellettavasta laista voidaan lisäksi vastaisuudessakin soveltaa Suomessa aviopuolisoihin, joilla ei kansalaisuuden, asuinpaikan eikä omaisuuden sijainnin osalta ole mitään liittymää Ruotsiin. Kysymykseen, millainen liittymä Ruotsiin riittää tekemään ratkaistavasta kysymyksestä Suomen ja Ruotsin välisen ja siten asetuksen piiriin kuuluvan ei kuitenkaan ole selvää vastausta. Pohjoismaisten sopimusten soveltamisala muuttuu siten asetuksen soveltamisen alettua epäselväksi, jollei sopimuksia muuteta.

2.9 Komissiolle annettavat tiedot ja ilmoitukset

Jotta ne, joita asetukset koskevat, voisivat saada tarpeelliset tiedot asetuksiin liittyvistä kansallisista laeista ja menettelyistä, jäsenvaltioille on asetettu velvollisuus antaa

niistä tietoja komissiolle ja pitää annetut tiedot ajan tasalla. Komissiolla on puolestaan velvollisuus saattaa tiedot yleisesti saataville lähinnä siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellisen verkoston kautta.

Asetusten 64 artiklojen mukaan jäsenvaltioiden on 29.4.2018 mennessä ilmoitettava komissiolle: a) tuomioistuimet ja viranomaiset, joilla on toimivalta käsitellä asetusten 44 artiklojen 1 kohtien mukaisia täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevia hakemuksia ja 49 artiklojen 2 kohtien mukaisia muutoksenhakuja, b) 50 artikloissa tarkoitetut menettelyt muutoksenhaun johdosta tehdyn päätöksen riitauttamiseksi. Komissio julkaisee nämä tiedot EU:n virallisessa lehdessä tuomioistuinten ja viranomaisten yhteystietoja lukuun ottamatta.

Samassa määräajassa jäsenvaltioiden on lisäksi ilmoitettava komissiolle sellaiset oikeusalan ammattilaiset ja muut viranomaiset kuin tuomioistuimet, jotka asetusten 3 artiklojen 2 kohtien mukaan ovat tuomioistuinta (3 artiklojen 2 kohtien toiset kappaleet). Komissio laatii ilmoitusten pohjalta luettelon, joka julkaistaan EU:n virallisessa lehdessä. Jos luetteloon sisältyvät tiedot myöhemmin muuttuvat, jäsenvaltioiden on ilmoitettava muutoksista komissiolle, joka julkaisee ne EU:n virallisessa lehdessä (65 artiklat).

Edellä mainittujen tietojen lisäksi kunkin jäsenvaltion on toimitettava komissiolle lyhyt yhteenveto aviovarallisuussuhteisiin ja rekisteröidyn parisuhteen varallisuusosoikeudellisiin vaikutuksiin liittyvistä kansallisista säädöksistään ja menettelyistään. Yhteenvetoon on sisällytettävä tiedot siitä, minkä tyyppisillä viranomaisilla on toimivalta kyseisissä asioissa. Jäsenvaltioiden on pidettävä nämä tiedot jatkuvasti ajan tasalla. Komissio saattaa tiedot yleisesti saataville siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellisen verkoston puitteissa (63 artiklat).

2.10 Asetusten voimaantulo, soveltamisen alkaminen ja siirtymäsäännökset

Asetusten voimaantuloa ja soveltamisen alkamista koskevat säännökset ovat niiden 70 artikloissa. Niiden mukaan kumpikin asetus tuli voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se oli julkaistu EU:n virallisessa lehdessä eli 29.7.2016. Asetuksia sovelletaan tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvissa jäsenvaltioissa 29.1.2019 alkaen. Asetuksen 63 ja 64 artiklaa, jotka koskevat jäsenvaltioiden velvollisuutta antaa komissiolle asetuksen soveltamisen edellyttämiä tietoja, sovelletaan kuitenkin 29.4.2018 alkaen. Asetuksen 65–67 artiklaa, jotka koskevat muun muassa todistusten ja lomakkeiden laatimista, sovelletaan 29.7.2016 alkaen.

Siirtymäsäännökset, jotka osoittavat asetusten ajallisen soveltamisalan, ovat niiden 69 artikloissa. Niiden 1 kohtien mukaan asetuksia sovelletaan lähtökohtaisesti ainoastaan 29.1.2019 tai sen jälkeen vireille pantuihin oikeudenkäynteihin, virallisesti laadittuihin tai rekisteröityihin virallisiin asiakirjoihin ja tuomioistuimissa hyväksytyihin tai tehtyihin sovintoihin. Mainittujen artiklojen 2 kohdissa päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoisuutta koskevien asetusten säännösten ajallista soveltamisalaa on laajennettu sellaisiin päätöksiin, joihin johtanut oikeudenkäynti on pantu vireille ennen 29.1.2019, mutta päätös on annettu kyseisenä päivänä tai sen jälkeen. Tällaiset päätökset tunnustetaan ja pannaan täytäntöön asetuksen IV luvun mukaisesti, jos asiassa sovelletut toimivaltasäännöt vastaavat II luvussa vahvistettuja sääntöjä.

Sovellettavaa lakia koskevien asetusten III lukujen säännösten soveltamisesta on omat siirtymäsäännökset asetusten 69 artiklan 3 kohdissa. Niiden mukaan näitä säännöksiä sovelletaan vain sellaisiin henkilöihin, jotka ovat avioituneet, rekisteröineet parisuhteensa tai valinneet suhteeseensa sovellettavan lain 29.1.2019 tai sen jälkeen. Avioliitto tai rekisteröity parisuhde, joka on solmittu ennen asetusten soveltamisen alkamista, tulee siten aviovarallisuus- tai parisuhdevarallisuusasetuksen III luvun soveltamispiiriin, jos osapuolet asetusten soveltamisen alettua tekevät sopimuksen sovellettavasta laista. Tällaisia sopimuksia tultaneen tekemään vain melko harvoin. Tämän vuoksi kansalliset lainvalintasäännöt, jotka koskevat avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen varallisuus oikeudellisiin vaikutuksiin sovellettavaa lakia, säilyttävät merkityksensä vielä pitkään.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Täydentävän lainsäädännön tarpeellisuus ja tavoitteet

Asetukset ovat voimassa sellaisinaan eikä niitä saa selittää tai täsmentää kansallisella sääntelyllä. Eräät asetuksen soveltamista koskevat kysymykset on kuitenkin jätetty kansallisesti ratkaistaviksi. Ehdotetussa laissa kansainvälisten pariin varallisuussuh-teita koskevien Euroopan unionin neuvoston asetusten soveltamisesta annetaan ne säännökset, joita asetusten soveltaminen Suomessa edellyttää.

Kun asetusten soveltaminen alkaa, avioliittolaissa ja rekisteröidystä parisuhteesta an-netussa laissa olevien kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvien säännösten merkitys muuttuu, sillä niitä voidaan asetusten soveltamisalaan kuuluvissa kysymyk-sissä soveltaa ainoastaan asetusten siirtymäsäännöksissä osoitetussa laajuudessa. Avioliittolakia ja rekisteröidystä parisuhteesta annettua lakia ehdotetaan sen vuoksi muutettavaksi siten, että asetuksen vaikutus mainittuihin lakeihin osoitetaan.

Asetusten soveltamisen alettua muissa tiiviimpään yhteistyöhön osallistuvissa valti-oissa annetut, avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen varallisuus oikeudellisia vaikutuk-sia koskevat ratkaisut tunnustetaan asetusten nojalla. Muissa jäsenvaltioissa ja kol-mansissa valtioissa annettuja ratkaisuja ei sitä vastoin tunnusteta eikä myöskään panna täällä täytäntöön, sillä asiasta ei ole kansallista sääntelyä. Poikkeuksen muo-dostavat toisessa Pohjoismaassa annetut tuomiot, jotka voidaan useissa tapauksissa tunnustaa ja panna täytäntöön pohjoismaisten valtiosopimusten nojalla.

Se, että ulkomaiseen päätökseen suhtaudutaan sen laadusta riippumatta täysin eri ta-voin siitä riippuen, missä valtiossa päätös on annettu, ei ole asian osapuolten eikä kan-sainvälisen oikeudenhoidon kannalta toivottavaa. Ihmisten liikkuminen ei rajoitu tiiviim-pään yhteistyöhön osallistuviin maihin. Myös ne, joiden oikeus perustuu asetusten ul-kopuolella olevassa valtiossa annettuun päätökseen, tarvitsevat oikeussuojaa. Jos asi-anmukaisella tavalla vieraassa valtiossa syntynyttä ratkaisua ei täällä tunnusteta, osa-puolen pääsy oikeuksiinsa vaikeutuu. Lisäksi sekä asian osapuolille että yhteiskunnalle aiheutuu tarpeettomia kuluja, jos asia joudutaan täällä tutkimaan uudelleen pätevän ja täytäntöönpanokelpoisen päätöksen saamiseksi. Esityksessä pyritään sen vuoksi pa-

rantamaan vieraassa valtiossa avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen varallisuusoi-
kellisista vaikutuksista annettujen tuomioiden tunnustettavuutta ja täytäntöönpanokel-
poisuutta ottamalla asiasta säännökset avioliittolakiin.

3.2 Laki kansainvälisten parien varallisuussuhteita koskevien neuvoston asetusten soveltamisesta

3.2.1 Tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoi- sudesta päättävä viranomainen

Asetuksissa on jätetty kunkin jäsenvaltion itse ratkaistavaksi, mikä viranomainen päät-
tää toisessa jäsenvaltiossa annetun päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanokel-
poiseksi julistamisesta, mille tuomioistuimelle muutoksenhaku on osoitettava ja millä
tavoin muutoksenhaun johdosta tehty päätös voidaan riitauttaa. Esityksessä ehdote-
taan, että nämä kysymykset ratkaistaan pääasiallisesti samaan tapaan kuin ne on rat-
kaistu toimeenpantaessa niitä EU:n asetuksia, joiden säännökset tunnustamisesta ja
täytäntöönpanosta vastaavat aviovarallisuusasetuksen ja parisuhdevarallisuusasetuk-
sen säännöksiä.

Päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta huolehtisi si-
ten ensivaiheessa käräjäoikeus ja käräjäoikeuden päätökseen haettaisiin muutosta ho-
vioikeudesta. Käräjäoikeus päättää asian pelkästään asiakirjojen perusteella ja vasta-
puolta kuulematta (47 artiklat), minkä vuoksi asian osapuolten tulee asetusten 49 artik-
lojen mukaan voida hakea päätökseen muutosta. Tämän vuoksi ehdotetaan, että vali-
tettaessa hovioikeuteen ei tarvita oikeudenkäymiskaaren 25 a luvun 5 §:ssä tarkoitettua
jatkokäsittelylupaa. Hovioikeuden päätökseen haettaisiin muutosta yleisten säännösten
mukaisesti, toisin sanoen valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos se myöntää valitus-
luvan.

3.2.2 Esineoikeuksien muuntaminen

Jos henkilö vetoaa esineoikeuteen, johon hänellä on oikeus avioliiton tai rekisteröidyn
parisuhteen varallisuusoi-
kudellisiin vaikutuksiin sovellettavan lain nojalla, mutta Suo-
men lainsäädäntö ei tunne vastaavaa esineoikeutta, kyseinen oikeus on asetusten 29
artiklojen mukaan tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan muunnettava lähinnä vas-
taavaksi Suomen lain mukaiseksi esineoikeudeksi ottaen huomioon kyseisellä esineoi-
keudella tavoitellut päämäärät ja edut sekä sen vaikutukset.

Tämän säännöksen soveltamisen voidaan ennakoida jäävän Suomessa sangen vähäiseksi. Tarvetta oikeuden muuntamiseen ei useinkaan ole, koska Suomen lainsäädäntö ei tunne niin sanottua tyyppipakkoa, jonka mukaan ainoastaan tiettytyyppiset oikeudet voivat saada esineoikeudellista suojaa eli suojaa kolmansia vastaan. Voi kuitenkin esiintyä esimerkiksi sellaisia tilanteita, joissa puoliso on vieraassa valtiossa toimitetussa omaisuuden jaossa saanut sellaisen käyttöoikeuden, irrottamisoikeuden tai metsänhakkuuoikeuden, johon liittyy Suomen lain mukaan kiellettyjä ehtoja tai aikamääräyksiä. Oikeuden muuntaminen Suomen lainsäädännön mukaiseksi voi tällöin olla tarpeen, jotta oikeus voidaan kirjata esimerkiksi maakaaren nojalla ja saada oikeudelle kirjaamisesta johtuvaa suojaa. Oikeuden muuntaminen voi tulla ajankohtaiseksi myös silloin, jos oikeuteen halutaan perustaa kiinteistöpanttioikeus vahvistamalla siihen kiinnitys.

Koska esineoikeuden muuntaminen tulee useimmiten ajankohtaistumaan pyydetessä oikeuden kirjaamista maakaaren säännösten nojalla, ehdotetaan, että muuntamisesta päättäisi näissä tapauksissa kirjaamisviranomainen eli se maanmittaustoimisto, jonka toimialueella kiinteistö sijaitsee. Muissa tapauksissa esineoikeuden muuntamisesta päättäisi käräjäoikeus.

3.2.3 Kansainvälisesti pakottavat säännökset

Vaikka avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen varallisuusoikeudellisiin vaikutuksiin olisi sovellettava vieraan valtion lakia, jäsenvaltiot voivat soveltaa oman lakinsa kansainvälisesti pakottavia säännöksiä (30 artiklojen 1 kohdat). Näillä tarkoitetaan säännöksiä, joiden noudattamista asianomainen jäsenvaltio pitää niin olennaisen tärkeänä yleisten etujensa, kuten poliittisen, sosiaalisen tai taloudellisen järjestelmänsä turvaamiseksi, että niitä on sovellettava kaikissa niiden soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa riippumatta siitä, mitä lakia aviovarallisuuteen sovellettaisiin muutoin (30 artiklojen 2 kohdat).

Avioliittolain säännöksissä, jotka koskevat aviopuolisoiden varallisuussuhteisiin sovellettavaa lakia, kansainvälisesti pakottaviksi on osoitettu säännökset, jotka koskevat osituksen sovittelua ja lesken asumisoikeutta tietyissä tapauksissa, sekä säännökset, joissa on kielletty puolisojen yhteisen kodin, koti-irtaimiston ja muun avioliittolaissa yksilöidyn, perheen käyttöön tarkoitetun omaisuuden luovuttaminen ilman toisen puolison lupaa. Näitä säännöksiä sovelletaan myös rekisteröityihin parisuhteisiin rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 8 §:ssä olevan viittaussäännöksen nojalla.

Mainittujen säännösten, jotka turvaavat aviopuolison ja lesken asemaa ja edistävät osituksen oikeudenmukaista lopputulosta, voidaan katsoa täyttävän ne edellytykset, jotka asetuksissa on asetettu kansainvälisesti pakottaville säännöksille. Tämän vuoksi ehdotetaan, että asetusten soveltamista koskevaan lakiin otetaan viittaussäännös, joka

osoittaa, että mainittuja säännöksiä voidaan soveltaa silloinkin, kun sovellettava laki määräytyy aviovarallisuusasetuksen tai parisuhdevarallisuusasetuksen nojalla.

Avioliittolaissa on myös kansainvälisesti pakottava säännös, joka koskee kolmannen aseman turvaamista. Sitä ei ehdoteta sovellettavaksi asetusten soveltamisen yhteydessä, koska asetuksissa on säännökset, jotka rajoittavat sovellettavan lain vaikutuksia suhteessa kolmansiin (28 artiklat).

3.2.4 Käännökset

Asetusten 46 artiklojen mukaan siinä tarkoitetuista asiakirjoista on toimitettava tuomion tunnustamisesta tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta päättävälle tuomioistuimelle käännös tai translitterointi, jos tuomioistuin sitä vaatii. Käännöksen on oltava sellaisen henkilön tekemä, jolla on kelpoisuus käännösten tekemiseen jossakin jäsenvaltiossa.

Asiakirjan kääntäminen suomen tai ruotsin kielelle voi joissakin jäsenmaissa olla vaikeaa. Sen vuoksi on perusteltua, että asiakirjat voitaisiin toimittaa myös käännettyinä englannin kielelle, jota Suomessa yleisesti osataan. Tuomioistuin voisi ehdotuksen mukaan kuitenkin aina vaatia suomen tai ruotsin kielelle tehdyn käännöksen, jos siihen on syytä. Tämä voi olla tarpeen erityisesti silloin, kun puolisolle on annettu oikeus, jonka sisältöä ei voida tarkasti kuvata englannin kielellä sen vuoksi, että kyseinen oikeus on common law -oikeusjärjestelmän omaksuneissa maissa tuntematon.

3.2.5 Ruotsissa annettujen päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpano

Aviovarallisuusasetus

Kun on kysymys Ruotsissa annettujen päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta Suomessa, asetuksella on Suomen ja Ruotsin välillä etusija pohjoismaisiin valtiosopimuksiin nähden. Aviovarallisuusasetuksen 62 artiklan 3 kohdassa on kuitenkin säännös, joka antaa mahdollisuuden soveltaa pohjoismaisia sopimuksia osittain myös Suomen ja Ruotsin välisissä suhteissa. Sen mukaan asetukset eivät estä Suomea ja Ruotsia soveltamasta asetusten soveltamisalaan kuuluvissa kysymyksissä edelleen pohjoismaista avioliittokonventiota, pohjoismaista tuomiokonventiota ja pohjoismaista perintökonventiota siltä osin kuin niissä määrätään aviovarallisuussuhteisiin liittyvissä asioissa annettujen päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta yksinkertaistetulla ja nopeutetulla menettelyllä.

Suomi voi siten asetuksen sijasta jatkaa mainittujen konventioiden soveltamista Ruotsissa tehtyjen päätösten tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon, jos konventioissa määrätty menettely on asetuksessa säädettyyn nähden yksinkertaistettu ja nopeutettu. Se, missä laajuudessa pohjoismaisia konventioita voidaan soveltaa, edellyttää siten menettelyjen vertaamista toisiinsa.

Pohjoismaisen avioliittokonvention 8 artiklan mukaan sopimusvaltion tuomioistuin voi puolisoiden asumus- tai avioeroa koskevan vaatimuksen yhteydessä tutkia muun muassa ositusta ja yhteiselämän väliaikaista lopettamista koskevia kysymyksiä. Toimivaltainen tuomioistuin määräytyy tällöin konvention 7 artiklan nojalla. Tällaisen ratkaisun tunnustamisesta määrätään pohjoismaisen avioliittokonvention 22 artiklassa. Sen mukaan jossakin sopimusvaltiossa muun muassa konvention 7 tai 8 artiklan nojalla annettu lainvoimainen tuomio on voimassa muissa sopimusvaltioissa ilman eri vahvistusta ja ilman että ratkaisun oikeellisuutta tai viranomaisen toimivaltaa tutkitaan. Tunnustamismenettelyä voidaan tässä tapauksessa pitää yksinkertaistettuna ja nopeutettuna asetuksessa säädettyyn menettelyyn nähden, koska avioliittokonventiossa ei ole perusteita, joiden nojalla tunnustamisesta voidaan kieltäytyä.

Pohjoismaisen avioliittokonvention 22 artikla koskee toisaalta vain sellaisten päätösten tunnustamista, jotka on annettu avioliittokonventiossa olevien toimivaltaa koskevien määräysten, tässä tapauksessa 7 ja 8 artiklan mukaisesti. Kun asetuksen soveltaminen alkaa, Ruotsi ei enää voi Suomen ja Ruotsin välisissä suhteissa soveltaa avioliittokonvention 8 artiklan toimivaltamääräyksiä, koska sen on aviopuolisoiden varallisuussuhteita koskevissa asioissa sovellettava asetusta, lähinnä asetuksen 5 artiklaa. Mainitussa 5 artiklassa toimivalta osoitetaan tuomioistuimelle, joka käsittelee avioliiton purkamista koskevaa hakemusta niin sanotun Bryssel IIa -asetuksen ((EY) 2201/2003) toimivaltasäännösten nojalla. Suomi ja Ruotsi eivät pohjoismaisen avioliittokonvention alaan kuuluvissa tapauksissa sovelta Bryssel IIa -asetuksen toimivaltasääntöjä, koska ne ovat mainitun asetuksen 59 artiklan 2 kohdan nojalla ilmoittaneet komissiolle jatkavansa pohjoismaisen avioliittokonvention soveltamista. Tämän vuoksi Suomessa ja Ruotsissa sovelletaan mainitun asetuksen sijasta pohjoismaisen avioliittokonvention 7 artiklaa. Ruotsin toimivalta puheena olevissa asioissa määräytyy siten aviovarallisuusasetuksen 5 artiklan ja pohjoismaisen avioliittokonvention 7 artiklan nojalla. Huomioon ottaen sen, että toimivaltaperusteet ovat samat riippumatta siitä, käytetäänkö toimivaltaa pohjoismaisen avioliittokonvention 7 ja 8 artiklan nojalla vai aviovarallisuusasetuksen 5 artiklan ja pohjoismaisen avioliittokonvention 7 artiklan nojalla, voidaan katsoa, että Ruotsi käyttäessään toimivaltaa edellä selostetulla tavalla toimii pohjoismaisen avioliittokonvention 22 artiklan mukaisesti.

Sen vuoksi ehdotetaan, että Suomi aviovarallisuusasetuksen estämättä tunnustaa pohjoismaisen avioliittokonvention 22 artiklan mukaisesti Ruotsissa avioeroasian yhteydessä tehdyt, omaisuuden ositusta ja yhteiselämän lopettamista koskevat päätökset,

jos päätös koskee puolisoita, joihin on konvention 3 ja 4a artiklan mukaan sovellettava pohjoismaista avioliittokonventiota.

Jos on kysymys muusta päätöksestä kuin avio- tai asumuseron yhteydessä tehdystä ositusta tai yhteiselämän lopettamista koskevasta päätöksestä, sitä ei tunnusteta pohjoismaisen avioliittokonvention nojalla, mutta se saatetaan joissakin tapauksissa tunnustaa pohjoismaisen tuomiokonvention ja sen johdosta säädetyn lain (pohjoismainen tuomiolaki; 588/1977) nojalla. Ensinnäkin päätös, joka koskee puolison kuoleman nojalla toimitettua ositusta, tunnustetaan pohjoismaisen tuomiolain nojalla edellyttäen, että kuollut puoliso oli jonkin sopimusvaltion kansalainen ja että hänellä oli kotipaikka jossakin näistä valtioista. Pohjoismaisen tuomiolain nojalla voidaan lisäksi tunnustaa sellaisia avioliiton varallisuus oikeudellisia vaikutuksia koskevia tuomioita, jotka eivät koske puolisojen omaisuuden ositusta, edellyttäen, että tuomio on annettu yksityisoikeudellisen vaatimuksen johdosta.

Pohjoismaisen tuomiolain mukaan tuomio tunnustetaan ilman eri menettelyä. Tältä osin pohjoismainen tuomiolaki ja aviovarallisuusasetus vastaavat toisiaan. Eroa on sitä vastoin siinä, että aviovarallisuusasetuksessa päätökseltä ei toisin kuin pohjoismaisessa tuomiolaissa näytetä vaadittavan lainvoimaisuutta, jotta se voitaisiin tunnustaa. Sekä aviovarallisuusasetuksessa että pohjoismaisessa tuomiolaissa (6 §) on kieltäytymisperusteita, joiden nojalla päätös voidaan jättää tunnustamatta. Oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuuteen ja tuomioiden väliseen ristiriitaan perustuvat kieltäytymisperusteet vastaavat läheisesti toisiaan. Haastehakemuksen liian myöhäinen toimittaminen vastapuolelle ei sitä vastoin pohjoismaisessa tuomiolaissa ole kieltäytymisperuste toisin kuin aviovarallisuusasetuksessa. Pohjoismaisessa tuomiolaissa on puolestaan lukuisia kieltäytymisperusteita, jotka koskevat tuomioistuimen niin sanottua epäsuoraa toimivaltaa. Tämä merkitsee sitä, että hyväksyttävän toimivaltaperusteiden olemassaolo on pohjoismaista tuomiolakia sovellettaessa tutkittava. Asetuksessa ei sitä vastoin ole tällaisia kieltäytymisperusteita ja päätöksen antaneen tuomioistuimen toimivallan tutkiminen on kielletty.

Tehty vertailu osoittaa, että tunnustamista koskeva pohjoismaisen tuomiolain sääntely on joissakin kysymyksissä asetukseen nähden yksinkertaisempi, mutta joissakin toisissa kysymyksissä asia on päinvastoin. Tämän vuoksi ei voida katsoa, että pohjoismaiseen tuomiokonventionon perustuva tunnustamista koskeva sääntely olisi asetukseen verrattuna sillä tavoin yksinkertaistettu ja nopeutettu, että asetuksen 62 artiklan 3 kohdassa sallittaisiin sen soveltaminen.

Selvitettäessä, voidaanko pohjoismaista tuomiolakia asetuksen 62 artiklan 3 kohdan nojalla soveltaa Ruotsissa annettujen asetuksen alaan kuuluvien päätösten täytäntöönpanoon, on vastaavalla tavalla verrattava toisiinsa asetuksen ja pohjoismaisen tuomio-

lain säännöksiä. Kieltäytymisperusteiden vertailun osalta voidaan viitata edellä esitettyyn. Mitä tulee täytäntöönpanoa koskevaan menettelyyn, asetuksessa on säilytetty niin sanottu eksekvatuuri, sillä jäsenvaltiossa annettu päätös on täytäntöönpanokelpoinen toisessa jäsenvaltiossa vain, jos se on siellä julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi (42 artikla). Pohjoismaisessa tuomiolaissa ei tunneta eksekvatuuria, mutta lakiin on otettu menettely, joka asiallisesti vastaa täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista. Toisessa Pohjoismaassa annettua päätöstä ei näet voida viedä suoraan ulosottomiehelle pantavaksi täytäntöön, vaan täytäntöönpanoa koskeva hakemus on osoitettava kärjäoikeudelle (10 §). Kärjäoikeus käsittelee hakemuksen menettelyssä, joka muistuttaa asetuksessa säädettyä eksekvatuurimenettelyä. Päätös hakemuksesta annetaan vastapuolta kuulematta, jollei kärjäoikeus toisin määrää (11 §). Asetuksessa olevaa ehdontonta kieltoa kuulla vastapuolta ei pohjoismaisessa tuomiolaissa siten ole.

Täytäntöönpanomenettelyjä koskeva vertailu osoittaa, että pohjoismaisen tuomiolain menettelyä ei voida pitää sillä tavoin yksinkertaistettuna ja nopeutettuna, että asetuksen 62 artiklan 3 kohdassa olevaa poikkeusta voitaisiin soveltaa.

Edellä selostetuista syistä ehdotetaan, että Suomi käyttää hyväkseen aviovarallisuusasetuksen 62 artiklan 3 kohdassa annettua mahdollisuutta siltä osin kuin kysymys on Ruotsin tuomioistuimen antamasta sellaisesta päätöksestä, joka tunnustetaan pohjoismaisen avioliittokonvention 22 artiklan nojalla. Muut Ruotsissa aviovarallisuusasetuksen soveltamisalalla annetut päätökset tunnustetaan siten asetuksen mukaisesti. Asetusta sovelletaan aina, kun on kyse Ruotsissa asetuksen soveltamisalalla annetun päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta Suomessa.

Parisuhdevarallisuusasetus

Rekisteröidyn parisuhteen varallisuus oikeudellisista vaikutuksista ei ole pohjoismaisia valtiosopimuksia, mutta toisessa Pohjoismaassa annettu tuomio, joka koskee tällaisen parisuhteen varallisuus oikeudellisia vaikutuksia, voi ennen asetuksen soveltamisen alkamista olla tunnustettavissa ja pantavissa täytäntöön pohjoismaisen tuomiolain nojalla. Kun asetuksen soveltaminen alkaa, tilanne muuttuu, sillä parisuhdevarallisuusasetukseen ei ole otettu säännöstä, joka vastaisi aviovarallisuusasetuksen 69 artiklan 3 kohdassa olevaa mahdollisuutta poiketa asetuksesta. Ruotsissa annettu päätös rekisteröidyn parisuhteen varallisuus oikeudellisista vaikutuksista tunnustetaan siten aina parisuhdevarallisuusasetuksen säännöksiä noudattaen, jos päätös kuuluu asetuksen ajalliseen soveltamisalaan. Tämä seuraa suoraan asetuksista, joten asiasta ei ole tarpeen erikseen säätää.

3.3 Avioliittolaki

Kun aviovarallisuusasetuksen soveltaminen alkaa, avioliittolaissa olevia säännöksiä Suomen tuomioistuinten kansainvälisestä toimivallasta aviopuolisoiden varallisuussuhteita koskevassa asiassa ei enää voida soveltaa. Sen vuoksi ehdotetaan, että mainitut säännökset korvataan ottamalla lakiin viittaus aviovarallisuusasetukseen.

Avioliittolain säännökset aviopuolisoiden varallisuussuhteisiin sovellettavasta laista säilyttävät sitä vastoin merkityksensä vielä pitkään, sillä asetuksen III luvun säännöksiä sovelletaan vain sellaisiin henkilöihin, jotka ovat avioituneet tai valinneet aviovarallisuussuhteisiinsa sovellettavan lain 29.1.2019 tai sen jälkeen. Tämän vuoksi avioliittolain kyseisten säännösten kumoaminen ei olisi asianmukaista. Avioliittolain 140 §:n mukaan avioliittolain V osan säännöksiä sovelletaan vain, jollei muusta laista tai Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista muuta johdu. Säännös ei ole lainsoveltajan kannalta kovin havainnollinen, mutta se osoittaa kuitenkin yksiselitteisesti, että aviopuolisoiden varallisuussuhteisiin sovellettavaa lakia koskevat avioliittolain säännökset ovat toissijaisia muun muassa aviovarallisuusasetukseen nähden. Aviovarallisuusasetuksesta ei siten aiheudu tarpeita muuttaa avioliittolakia tältä osin.

Avioliittolakiin ehdotetaan edellä selostetuista syistä lisättäväksi säännökset avioliiton varallisuus oikeudellisista vaikutuksista vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta Suomessa. Rekisteröidystä parisuhteesta annetussa laissa olevan viittaussäännöksen nojalla nämä ehdotukset ulottuvat koskemaan myös rekisteröityjä parisuhteita. Ehdotetut säännökset vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamisesta tulevat koskemaan tiivistetyn yhteistyön ja pohjoismaisten valtiosopimusten ulkopuolella olevissa valtioissa annettuja päätöksiä. Suomella ei ole näiden valtioiden kanssa sopimuksia kansainvälisestä toimivallasta eli siitä, millä edellytyksillä avioliiton varallisuus oikeudellisia vaikutuksia koskeva asia voidaan tutkia. Tunnustamista koskevissa säännöksissä on tämän vuoksi asetettava tunnustamisen edellytykseksi, että asialla oli hyväksyttävä yhteys siihen valtioon, jonka tuomioistuin käytti toimivaltaa. Esityksessä ehdotetaan, että tämä toteutetaan niin sanotuilla epäsuoraa toimivaltaa koskevilla säännöksillä.

Vieraan valtion tuomioistuimen antama päätös, joka tunnustetaan Suomessa ja on alkuperävaltiossaan täytäntöönpanokelpoinen, olisi Suomessa täytäntöönpanokelpoinen, jos se on täällä vahvistettu täytäntöönpanokelpoiseksi. Toimivalta täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevassa asiassa kuuluisi Helsingin käräjäoikeudelle. Ehdotettu toimivaltaa koskeva sääntely on samansisältöinen kuin muissakin asioissa, jotka koskevat ulkomaisen päätöksen julistamista täytäntöönpanokelpoiseksi Suomen kansallisen lainsäädännön nojalla.

3.4 Laki rekisteröidystä parisuhteesta

Rekisteröityyn parisuhteeseen liittyvät oikeusvaikutukset on rekisteröidystä parisuhteesta annetussa laissa osoitettu viittaamalla avioliittoa koskeviin säännöksiin. Viittaus kattaa myös kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset. Mitä on säädetty esimerkiksi tuomioistuimen kansainvälisestä toimivallasta ja sovellettavasta laista aviopuolisoiden varallisuussuhteita koskevissa asioissa, koskee siten nykyisin myös rekisteröityjä parisuhteita. Poikkeuksena on pohjoismainen avioliittokonventio, jota rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 15 §:n mukaan ei sovelleta rekisteröityihin parisuhteisiin.

Kun parisuhdevarallisuusasetus tulee voimaan, tilanne muuttuu. Rekisteröidyn parisuhteen varallisuus oikeudellisia vaikutuksiin koskeviin kansainvälisyksityisoikeudellisiin kysymyksiin on tämän jälkeen ensisijaisesti sovellettava parisuhdevarallisuusasetusta. Esityksessä ehdotetaan, että muutos osoitetaan ottamalla edellä mainittuun 15 §:ään viittaus parisuhdevarallisuusasetukseen.

Jos kysymys ei kuulu asetuksen alaan, sovelletaan nykyiseen tapaan, mitä avioliitosta säädetään. Rajoitus, jonka mukaan rekisteröityyn parisuhteeseen ei sovelleta pohjoismaisen avioliittokonvention määräyksiä, ehdotetaan edelleen säilytettäväksi.

4 Esityksen vaikutukset

Vaikutukset kansalaisten elämään

Esitys tekee mahdolliseksi asetusten soveltamisen Suomessa ja helpottaa niiden pariin elämää, jotka käyttävät hyväkseen vapaata liikkuvuutta EU:ssa. Avioliittolakiin liisättäväksi ehdotetut, ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanokelpoisuutta koskevat säännökset parantavat niiden avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevien oikeusturvaa, joiden oikeus perustuu tiiviimmän yhteistyön ja pohjoismaisen yhteistyön ulkopuolella olevassa valtiossa annettuun tuomioon.

Vaikutukset viranomaisten kannalta

Toisessa pohjoismaassa annettuja päätöksiä lukuun ottamatta Suomessa ei ole tunnustettu vieraassa valtiossa annettuja avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen varallisuusoikeudellisia vaikutuksia koskevia ratkaisuja eivätkä ne ole olleet myöskään täällä täytäntöönpanokelpoisia. Ehdotettujen lakien myötä tilanne muuttuu, joten käräjäoikeudet ja ulosottomiehet saavat uuden asiaryhmän. Uusien tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien asioiden määrä jää kuitenkin vähäiseksi, ehkä enintään muutamaan kymmeneen vuosittain, ja asiat hajautuvat alueellisesti eri viranomaisille. Niiden vaikutus viranomaisten työtaakkaan on siten vähäinen.

Vaikutukset julkiseen talouteen

Asetusten 55 artikloista johtuu, että henkilölle, joka toisessa jäsenvaltiossa saamansa päätöksen perusteella hakee päätöksen täytäntöönpanoa Suomessa, on myönnettävä laajin mahdollinen oikeusapu tai vapautus kulujen suorittamisesta, jos hän on alkupe-rävaltiossa asiaa käsiteltäessä saanut oikeusapua tai vapautuksen kulujen suorittamisesta kokonaan tai osittain. Tämä lisää oikeusavun kustannuksia. Lisäys on kuitenkin vähäinen, koska hakemusten määrän voidaan arvioida jäävän pieneksi.

5 Asian valmistelu

Oikeusministeriön toimeksiannosta professori (emeritus) Markku Helin laati luonnoksen hallituksen esitykseksi aviovarallisuusasetuksen ja parisuhdevarallisuusasetuksen edellyttämistä lainsäädäntömuutoksista. Esitysehdotuksen valmistuttua oikeusministeriö pyysi siitä lausunnot.....

Lausuntopalautteen pohjalta esitys on viimeistelty oikeusministeriössä.

6 Muut asiaan vaikuttavat seikat

Asetusten 64 artiklojen mukaan Suomen on 29.4.2018 mennessä ilmoitettava komissiolle tuomioistuimet tai viranomaiset, joilla on toimivalta käsitellä 44 artiklojen 1 kohtien mukaisia täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevia hakemuksia ja 49 artiklojen 2 kohtien mukaisia tällaisista hakemuksista tehtyjä päätöksiä koskevia muutoksenhakuja. Lisäksi on ilmoitettava asetusten 50 artikloissa tarkoitetut menettelyt muutoksenhaun johdosta tehdyn päätöksen riitauttamiseksi.

Komissiolle on samassa määräajassa ilmoitettava myös sellaiset oikeusalan ammattihenkilöt ja muut viranomaiset kuin tuomioistuimet, jotka asetuksissa olevan määritelmän mukaan ovat tuomioistuinta. Hallituksen on tarkoitus ilmoittaa, että tuomioistuimen määräämä pesänjakaja on mainitussa määritelmässä tarkoitettu tuomioistuin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki kansainvälisten parien varallisuussuhteita koskevien neuvoston asetusten soveltamisesta

1 §. Soveltamisala. Pykälässä osoitetaan lain soveltamisala. Sen mukaan laki sisältää aviovarallisuusasetuksen ja parisuhdevarallisuusasetuksen soveltamista koskevat täydentävät säännökset. Niiden avulla asetusten soveltaminen Suomessa käy mahdolliseksi.

2 §. Jäsenvaltion määritelmä. Pykälään on otettu jäsenvaltion määritelmä. Määritelmän mukaan jäsenvaltiolla tarkoitetaan tässä laissa sellaista Euroopan unioniin kuuluvaa valtiota, joka osallistuu tiiviimmän yhteistyön toteuttamiseen aviovarallisuusasetuksen ja parisuhdevarallisuusasetuksen alaan kuuluvissa kysymyksissä. Valtioita, jotka kuuluvat Euroopan unioniin, mutta eivät osallistu tiiviimpään yhteistyöhön mainittujen asetusten alalla, ei siten tässä laissa pidetä jäsenvaltioina. Jäsenvaltion käsitettä ei ole asetuksissa määritelty, mutta sitä on niissä käytetty tavalla, joka vastaa ehdotettua määritelmää.

3 §. Sovellettavaa lakia koskevan sopimuksen rekisteröinti. Aviopuolisoiden varallisuussuhteisiin sovellettavaa lakia koskevan sopimuksen muodollinen pätevyys edellyttää aviovarallisuusasetuksen 23 artiklan mukaan tavallisesti sitä, että sopimus on tehty avioehtosopimuksille säädetyssä muodossa. Parisuhdevarallisuusasetuksen 23 artiklassa on vastaava säännös, jossa viitataan parien varallisuussuhteita koskeville sopimuksille säädettyyn muotoon. Rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 8 §:ssä olevan viittaussäännöksen johdosta myös parisuhdevarallisuusasetuksen 23 artiklassa edellytetään avioehtosopimuksen muotovaatimusten soveltamista, jos Suomen laki määrää sovellettavaa lakia koskevan sopimuksen muodollisen pätevyyden.

Avioehtosopimusta koskevat muotovaatimukset ovat avioliittolaissa. Sen 42 §:n mukaan avioehtosopimus on tehtävä kirjallisesti. Lisäksi avioehtosopimus on jätettävä maistraattiin rekisteröitäväksi siten kuin avioliittolain 43 §:ssä säädetään. Avioliittolain

osalta ei ole yksiselitteistä, onko rekisteröintiä koskeva vaatimus luettava sopimuksen muotoon kuuluvaksi vai onko se ymmärrettävä siitä erilliseksi lisävaatimukseksi. Avio-liittolain kannalta koko kysymyksellä ei ole merkitystä, vaan ongelma syntyy siitä, että puheena olevissa asetuksissa edellytetään avioehtosopimukselle säädetyn muodon käyttämistä lainvalintaa koskevissa sopimuksissa.

Avioehdon rekisteröintivaatimus on sillä tavoin muodollinen peruste, että sen noudattamatta jättäminen johtaa sopimuksen pätemättömyyteen avioehtosopimuksena sopimuksen aineellisesta pätevyydestä riippumatta. Koska asetuksissa on tarkoitettu rinnastaa avioehtosopimukset ja lainvalinnasta tehdyt sopimukset toisiinsa kysymyksissä, jotka koskevat sopimusten pätevyyttä muilla kuin aineellisilla perusteilla, lienee katsottava, että rekisteröintivaatimus ulottuu asetusten 23 artiklojen nojalla myös sovellettavaa lakia koskevaan sopimukseen.

Pykälän mukaan sovellettavaa lakia koskeva sopimus jätetään maistraattiin rekisteröitäväksi siten kuin maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetussa laissa (57/2005) säädetään. Maistraatti rekisteröi sopimuksen tutkimatta sopimuksen sisältöä tai sitä, onko sopimuksen muotoon sovellettava Suomen vai mahdollisesti jonkin muun valtion lakia.

4 §. Tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta päättäminen. Pykälässä säädetään siitä, mikä tuomioistuim tutkii hakemuksen, joka koskee aviovarallisuusasetuksen tai parisuhdevarallisuusasetuksen nojalla toisessa jäsenvaltiossa annetun päätöksen tunnustamista tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista. Ehdotetun säännöksen mukaan toimivalta kuuluu käräjäoikeudelle.

Hakemuksen tutkimisesta on säännöksiä asetusten 45–48 artikloissa. Jollei asetuksista muuta johdu, noudatetaan oikeudenkäymiskaaren säännöksiä hakemusasioiden käsittelystä.

Asetusten 44 artiklojen 2 kohtien mukaan alueellinen toimivalta määräytyy sen asianosaisen kotipaikan mukaan, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, tai täytäntöönpanopaikkakunnan perusteella. Ehdotetun pykälän 2 momenttiin on otettu viittaus näihin säännöksiin. Asetuksessa ei osoiteta toimivaltaista tuomioistuinta tapauksissa, joissa haetaan ainoastaan päätöksen tunnustamista eikä vastapuolen kotipaikka ole Suomessa. Sen vuoksi ehdotetaan, että hakemuksen tutkii tällöin Helsingin käräjäoikeus.

5 §. Päätöksen tiedoksiannosta huolehtiminen. Täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevan hakemuksen johdosta tehty päätös on annettava osapuolille tiedoksi asetusten 46 artikloissa säädetyn mukaisesti. Asetuksissa ei säädetä, kenen tulee huolehtia

päätöksen tiedoksiannosta. Pykälässä ehdotetaan, että kärjäoikeus huolehtii tiedoksiannosta. Koska kärjäoikeuden ratkaisu päätöksen tunnustamista tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevissa asioissa annetaan vastapuolta kuulematta, vastapuoli saa asian vireilläolosta ensimmäisen virallisen tiedon vasta silloin, kun päätös annetaan hänelle tiedoksi. Tiedoksiantopäivästä alkaa myös muutoksenhakuaja. Näistä syistä on perusteltua, että kärjäoikeus huolehtii tiedoksiannosta.

6 §. Muutoksenhaku. Pykälässä on säännökset muutoksen hakemisesta 4 §:ssä tarkoitettuun päätökseen. Ehdotetun säännöksen mukaan kärjäoikeuden päätökseen haetaan muutosta hovioikeudelta. Koska asia tutkitaan ensivaiheessa vain summaarisesti, kummallakin osapuolella on asetusten 49 artiklojen mukaan oikeus hakea siihen muutosta. Sen vuoksi ehdotetaan, että hovioikeuteen valitettaessa ei tarvita jatkokäsittelylupaa. Tyytymättömyyden ilmoittamista kärjäoikeudelle ei myöskään vaadita, koska sen edellyttäminen olisi ristiriidassa sen kanssa, mitä asetusten 49 artiklojen 5 kohdissa säädetään muutoksenhakuajasta. Jos asetuksesta ei muuta johdu, muutoksenhakuun sovelletaan oikeudenkäymiskaaren 25 luvun säännöksiä.

Hovioikeuden päätökseen voidaan ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta oikeudenkäymiskaaren 30 luvun mukaisesti. Valittaminen edellyttää valituslupaa, koska hovioikeus ratkaisee asian muutoksenhakuasteena.

7 §. Oikeusapu. Pykälässä säädetään oikeusavun antamisesta henkilölle, joka hakee toisessa jäsenvaltiossa annetun päätöksen tunnustamista tai sen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista ja on saanut päätökseen johtaneessa menettelyssä oikeusapua tai vapautuksen kulujen tai kustannusten suorittamisesta kokonaan tai osittain. Asetusten 55 artiklojen mukaan tällaisella henkilöllä on täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevassa menettelyssä oikeus saada täytäntöönpanojäsenvaltion lain mukaisesti laajinta mahdollista oikeusapua tai laajin vapaus kulujen tai kustannusten suorittamisesta.

Pykälässä on säännökset siitä, millä tavoin hakijan oikeus Suomessa toteutetaan. Sen mukaan hakijalle myönnetään edellä mainituilla edellytyksillä korvauksetta oikeusapua ja vapautus täytäntöönpanokuluista.

8 §. Eräiden Ruotsissa annettujen päätösten tunnustaminen. Aviovarallisuusasetuksen 62 artiklan 3 kohdan nojalla Suomi voi asetuksen estämättä soveltaa siinä mainittuja pohjoismaisia valtiosopimuksia Ruotsissa annettujen päätösten tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon siltä osin kuin niissä määrätty menettelyt ovat asetukseen nähden yksinkertaistettuja ja nopeutettuja. Edellä yleisperusteluissa suoritettua vertailusta päätettiin siihen, että päätöksen tunnustaminen pohjoismaisen avioliittokonvention 22 artiklan nojalla täyttää mainitussa 62 artiklan 3 kohdassa säädetyt edellytykset. Sen

vuoksi ehdotetaan, että avioliittokonvention 22 artiklaa sovellettaisiin aviovarallisuusasetuksen estämättä.

Avioliittokonvention 22 artiklan nojalla tunnustetaan asetuksen alaan kuuluvista päätöksistä ainoastaan sellaiset, jotka koskevat omaisuuden ositukseen liittyviä kysymyksiä. Lisäksi edellytetään, että kysymykset on tutkittu avioliittokonvention 8 artiklassa tai asetusten 5 artikloissa tarkoitettu tavoin asumus- tai avioero vaatimuksen yhteydessä ja että asian osapuolina olevat puoliset täyttävät kansalaisuutensa ja asuinpaikkansa puolesta avioliittokonvention 3 ja 4a artiklassa määrätyt vaatimukset. Avioliittokonvention 22 artikla ei siten koske kaikkien asetuksen alalla Ruotsissa annettujen päätösten tunnustamista, vaan monissa tapauksissa noudatetaan asetusta. Lisäksi on huomattava, että asetusta sovelletaan pohjoismaisen avioliittokonvention rinnalla myös niiden Ruotsissa tehtyjen päätösten tunnustamiseen, jotka kuuluvat avioliittokonvention 22 artiklan alaan. Käytännön tarvetta vaatia päätöksen tunnustamista avioliittokonvention nojalla lieneekin vain niissä hyvin harvinaisissa tapauksissa, joissa päätöstä ei asetuksen nojalla voitaisi tunnustaa.

9 §. Esineoikeuksien muuntaminen. Kuten yleisperusteluissa on selostettu, Suomi voi asetusten 29 artiklojen nojalla olla velvollinen muuntamaan vieraan valtion lakiin perustuvan esineoikeuden Suomen lain mukaiseksi oikeudeksi. Pykälässä säädetään toimivallasta esineoikeuden muuntamista koskevassa asiassa. Sen mukaan maakaaren 5 luvun 2 §:ssä tarkoitettu kirjaamisviranomaisen päättäisi esineoikeuden muuntamisesta, jos muuntamisen tarve tulee esille haettaessa maakaaren säännösten nojalla kyseisen oikeuden kirjaamista tai kiinnityksen vahvistamista kyseiseen oikeuteen. Hakemuksen käsittelyyn sovellettaisiin, mitä kirjaamishakemusten käsittelystä maakaarella säädetään. Myös muutoksenhakuun sovellettaisiin maakaaren säännöksiä.

Jos oikeuden muuntamisen tarve ilmenee muussa yhteydessä, asiasta päättäisi kanteen perusteella käräjäoikeus. Käräjäoikeuden alueelliseen toimivaltaan ja asian käsittelyyn sovellettaisiin oikeudenkäymiskaaren säännöksiä.

10 §. Kansainvälisesti pakottavat säännökset. Asetusten 30 artiklojen mukaan asetukset eivät estä tuomioistuinvaltiota soveltamasta oman lakinsa kansainvälisesti pakottavia säännöksiä, vaikka avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen varallisuus-oikeudellisiin vaikutuksiin on sovellettava vieraan valtion lakia. Vetoamalla tiettyjen, omaan lakiinsa sisältyvien säännösten kansainväliseen pakottavuuteen jäsenvaltiot voivat turvata oman sosiaalisen tai taloudellisen järjestelmänsä kannalta olennaisen tärkeiksi katso miensa tavoitteiden toteutumisen, vaikka muutoin olisi sovellettava vieraan valtion lakia.

Avioliittolain 133 §:ssä kansainvälisesti pakottaviksi on osoitettu avioliittolain säännökset, jotka koskevat toisen puolison suostumuksen tai tuomioistuimen luvan tarpeellisuutta tilanteissa, joissa puoliso aikoo luovuttaa pois puolisoiden yhteiseksi kodiksi tarkoitetun asunnon tai laissa tarkoitettua, perheelle tärkeää irtainta omaisuuttaan ja kun kyseinen omaisuus on Suomessa. Lisäksi avioliittolain 134 §:n mukaan kansainvälisesti pakottavia ovat säännökset, jotka koskevat osituksen sovittelun mahdollisuutta ja niin sanottua lesken asumisoikeutta.

Ehdotetun pykälän mukaan edellä mainittuja, avioliittolaissa kansainvälisesti pakottaviksi osoitettuja säännöksiä olisi sovellettava pakottavina myös silloin, kun sovellettava laki määräytyy aviovarallisuusasetuksen tai parisuhdevarallisuusasetuksen nojalla. Ehdotettu säännös ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi. Sovellettavaksi voi asetusten mukaan tulla minkä tahansa vieraan valtion laki. Tällöin ei voida ennalta sulkea pois sitä mahdollisuutta, että sovellettavaan lakiin sisältyy säännöksiä, joiden estämättä on painavista syistä välttämätöntä soveltaa Suomen lakia. Soveltamiskynnyksen tulee kuitenkin olla korkealla, kuten asetuksissa oleva kansainvälisesti pakottavia säännöksiä koskeva määritelmä osoittaa.

11 §. Käännökset. Pykälässä säädetään asiakirjojen käännöksistä, joita tuomioistuin voi 46 artiklan 2 kohdan nojalla vaatia. Pykälässä ehdotetaan, että asiakirja voidaan toimittaa tuomioistuimelle paitsi suomen tai ruotsin kielelle myös englannin kielelle käännettynä. Ehdotuksen tarkoituksena on vähentää asiakirjojen kääntämiseen liittyviä käytännöllisiä vaikeuksia. Tuomioistuin voisi kuitenkin aina vaatia, että käännös tehdään Suomen jommallekummalle kansalliskielelle.

12 §. Voimaantulo. Pykälässä on tavanomainen voimaantulosäännös. Tarkoituksena on, että laki tulee voimaan 29 päivänä tammikuuta 2019, jolloin asetusten soveltaminen alkaa.

1.2 Avioliittolaki

127 §. Kun aviovarallisuusasetuksen soveltaminen alkaa, pykälässä nykyisin olevia kansallisia säännöksiä Suomen tuomioistuinten toimivallasta aviovarallisuussuhteita koskevissa asioissa ei enää voida soveltaa, vaan on sovellettava asetusta. Sen vuoksi ehdotetaan, että pykälän 1 ja 2 momentti korvataan ottamalla pykälään viittaus aviovarallisuusasetukseen.

Pykälän 3 momentissa on nykyisin säännös, jonka mukaan maistraatti voi rekisteröidä avioehtosopimuksen tai aviovarallisuussuhteisiin sovellettavaa lakia koskevan sopi-

muksen, vaikka Suomen tuomioistuimilla ei olisi toimivaltaa tutkia puolisoiden aviovarallisuussuhdetta koskevaa asiaa. Säännös säilyttää aviovarallisuusasetuksesta huolimatta tarpeellisuutensa, sillä asetuksen toimivaltaa koskevat säännökset eivät koske tätä kysymystä. Maistraatti ei vastaisuudessakaan ole velvollinen tutkimaan rekisteröintiä koskevassa asiassa sitä, millaiset liittymät sopijapuolilla on Suomeen. Säännös on sen vuoksi säilytetty ja otettu vähäisin kielellisin muutoksin pykälän 2 momenttiin.

127a §. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuimen, jossa aviovarallisuussuhteita koskeva asia on saatettu vireille, on keskeytettävä asian käsittely, jos sama asia on jo aikaisemmin saatettu vireille vieraassa valtiossa ja on syytä olettaa, että siellä annettava päätös voidaan tunnustaa Suomessa. Vieraassa valtiossa vireille pantuun asiaan liittyisi siten tietyin edellytyksin niin sanottu vireilläolovaikutus.

Säännös liittyy ehdotetun lain 138a §:ään, jonka mukaan vieraassa valtiossa aviovarallisuussuhteita koskevassa asiassa annettu päätös voitaisiin tietyin edellytyksin tunnustaa Suomessa. Vireilläolovaikutusta koskevan säännöksen avulla pyritään estämään se, että Suomessa annettaisiin päätös, joka on ristiriidassa täällä tunnustettavan ulkomaisen päätöksen kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan vireilläolovaikutus ei kuitenkaan syntyisi ehdottomasti. Asian käsittelyä ei sen mukaan tule keskeyttää ja keskeytettyä käsittelyä tulee jatkaa, jos on syytä olettaa, että asiaa ei kohtuullisessa ajassa saada käsitellyksi kyseisessä vieraassa valtiossa tai jos asian käsittely täällä on muutoin erityisestä syystä tarpeen. Arvioidessaan erityisen syyn olemassaoloa tuomioistuimen tulisi ottaa huomioon kaikki asiaan vaikuttavat seikat, esimerkiksi ratkaistavan asian liittymät Suomeen ja toisaalta siihen vieraaseen valtioon, jossa asia on vireillä, ja sen, voiko oikeudenmukainen oikeudenkäynti toteutua kyseisessä valtiossa.

Ehdotettua säännöstä voidaan soveltaa ainoastaan silloin, kun asia on vireillä kolmannessa valtiossa eli sellaisessa vieraassa valtiossa, joka aviovarallisuusasetuksen mukaan ei ole jäsenvaltio. Jos asia on vireillä jäsenvaltiossa, vireilläolovaikutukseen sovelletaan asetuksessa olevia säännöksiä. Ehdotetun säännöksen toissijaisuus on osoitettu lain 140 §:ssä.

138a §. Pykälässä säädetään vieraassa valtiossa annetun, aviovarallisuussuhteita koskevan päätöksen tunnustamisesta Suomessa. Aviovarallisuussuhteilla tarkoitetaan varallisuussuhteita, jotka avioliiton tai sen purkamisen seurauksena ovat syntyneet puolisoitten välille tai puolison ja kolmannen osapuolen välille.

Jotta päätös voitaisiin tunnustaa Suomessa, asialla tulee olla sellainen liittymä siihen valtioon, jossa päätös on annettu, että toimivallan käyttöä voidaan pitää perusteltuna.

Pykälän mukaan päätös voidaan tunnustaa, jos se oli annettu vastaajan asuinpaikka-valtiossa tai valtiossa, jossa puolisoiden viimeinen yhteinen asuinpaikka oli edellyttäen, että toinen puolisoista yhä asui tuossa valtiossa asian vireille tulon hetkellä tai kuollessaan. Lisäksi päätös voidaan tunnustaa, jos vastaaja hyväksyi tuomioistuimen toimivallan asian tultua vireille. Koska ratkaisevaa on toimivallan hyväksyminen asian tultua vireille, toimivaltaa koskeva sopimus, joka on tehty paljon ennen asian vireillepanoa, ei yksinään riitä näytöksi hyväksymisestä. Hyväksymistä ei myöskään aina voida päätellä siitä, että vastaaja on vastannut kanteeseen tekemättä väitettä toimivallan puuttumisesta, sillä tällaisen väitteen tekeminen ei ole tarkoituksenmukaista, jos tuomioistuimella on tuomioistuinvaltion lain mukaan ollut toimivalta vastaajan suhtautumisesta riippumatta.

Vieraassa valtiossa annettu päätös tunnustetaan pykälän 2 momentin mukaan ilman eri vahvistusta. Jos asian osapuoli kuitenkin haluaa oikeusvoimaisen päätöksen siitä, että päätös tunnustetaan Suomessa tai että sitä ei tunnusteta, Helsingin käräjäoikeus voi 2 momentin mukaan hakemuksesta antaa tällaisen vahvistuksen. Asiaan sovelletaan oikeudenkäymiskaaren säännöksiä hakemusasioiden käsittelystä.

Pykälää sovelletaan lain 140 §:n mukaan vain, jollei Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista muuta johdu. Tällaisia velvoitteita on olemassa EU:n aviovarallisuusasetuksen nojalla silloin, kun tuomioistuinvaltiossa sovelletaan aviovarallisuusasetusta, ja pohjoismaisten valtiosopimusten nojalla, kun päätös on annettu toisessa Pohjoismaassa.

138b §. Pykälässä säädetään perusteista, joilla ulkomaisen päätöksen tunnustamisesta tulee kieltäytyä. Päätöstä ei ensinnäkään tunnusteta, jos vastaaja ei ole osallistunut oikeudenkäyntiin ja asiakirjojen tiedoksianto tapahtui niin myöhään, ettei vastaajalle jäänyt kohtuullista aikaa valmistautua (1 kohta). Päätös on jätettävä tunnustamatta myös, jos se on ristiriidassa Suomessa annetun päätöksen kanssa (2 kohta). Kuten edellä on selostettu, 127a §:ään otetun vireilläolovaikutusta koskevan säännöksen avulla pyritään estämään sellaisten tilanteiden syntyminen, joissa asia tutkitaan Suomessa, vaikka asia on jo aikaisemmin tullut vireille vieraassa valtiossa ja voi johtaa päätökseen, joka tunnustetaan Suomessa. Jos asia kuitenkin tutkitaan Suomessa, mikä on mahdollista 127a §:n 2 momentin nojalla, se estää ulkomaisen päätöksen tunnustamisen.

Pykälän 3 kohdan mukaan päätöstä ei myöskään tunnustettaisi, jos se on ristiriidassa sellaisen toisessa vieraassa valtiossa annetun päätöksen kanssa, joka tunnustetaan Suomessa ja johon johtanut oikeudenkäynti oli tullut vireille aikaisemmin kuin se oikeudenkäynti, jossa annetun päätöksen tunnustamista haetaan. Ulkomaisen päätöksen tunnustamisen ainakin tilapäisesti estäisi myös se, että asia on vireillä Suomessa tai toisessa vieraassa valtiossa ja kyseinen oikeudenkäynti voi johtaa päätökseen, jonka

vuoksi kyseistä ulkomaista päätöstä ei tunnusteta (4 kohta). Lisäksi päätös voidaan jättää tunnustamatta, jos sen tunnustaminen olisi vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita. Tunnustamatta jättämisen syyt voivat viimeksi mainitussa tapauksessa liittyä joko ratkaisun sisältöön tai vakaviin puutteisiin oikeudenkäyntimenettelyssä.

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

138c §. Pykälässä on säännös vieraassa valtiossa annetun, siellä täytäntöönpanokelpoisen päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta Suomessa. Sen mukaan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus edellyttää ensinnäkin sitä, että päätös tunnustetaan Suomessa. Lisäksi vaaditaan niin sanottu eksekvatuuri eli päätöksen vahvistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi. Vahvistuksen antamisesta päättäisi hakemuksen perusteella Helsingin kärjäoikeus. Asian käsittelyyn sovelletaan hakemusasioiden käsittelyä koskevia säännöksiä. Sellaista nopeutettua menettelyä, jota käytetään aviovarallisuusasetuksen piiriin kuuluvissa tapauksissa, ei siten sovellettaisi näissä tapauksissa. Helsingin kärjäoikeuden päätöksestä voidaan valittaa hovioikeuteen ja hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen yleisten säännösten mukaisesti.

1.3 Laki rekisteröidystä parisuhteesta

15 §. Kun parisuhdevarallisuusasetuksen soveltaminen alkaa, rekisteröidyn parisuhteen varallisuus oikeudellisia vaikutuksia koskeviin kansainvälisyksityisoikeudellisiin kysymyksiin sovelletaan ensisijaisesti asetusta ja vain toissijaisesti avioliiton oikeusvaikutuksia koskevia säännöksiä. Tämän seikan osoittamiseksi pykälään on lisätty viittaus kyseiseen asetukseen.

1.4 Laki maistraattien eräistä henkilörekistereistä

4 §. *Avioehtoasioiden rekisterin käyttötarkoitus.* Kuten aiemmin on selostettu, sovellettavaa lakia koskeva sopimus, jonka osapuolet ovat tehneet aviovarallisuusasetuksen tai parisuhdevarallisuusasetuksen nojalla, voi olla tarpeen rekisteröidä, jotta sopimus olisi muodoltaan pätevä tai saavuttaisi oikeusvaikutuksia kolmansiä kohtaan. Tämän vuoksi ehdotetaan, että pykälän 1 momenttiin lisätään 5 ja 6 kohdat, joiden mukaan sopimuksia koskevat tiedot talletetaan avioehtoasioiden rekisteriin. Tämän rekisterin käyttö tietojen tallettamiseen on perusteltua, koska rekisteriin talletetaan jo nyt sellaisia sovellettavaa lakia koskevia sopimuksia, jotka on tehty avioliittolain 135 §:n nojalla.

Pykälän 1 momenttiin tehtävän lisäyksen myötä lain 6 §:ssä oleva säännös avioehto-asioiden rekisteröinnin edellytyksistä tulee koskemaan aviovarallisuusasetuksen ja parisuhdevarallisuusasetuksen nojalla laadittuja lainvalintasopimuksia.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 29 päivänä tammikuuta 2019, jolloin asetusten soveltaminen pääosin alkaa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

LAKIEHDOTUKSET

1.

Laki

kansainvälisten parien varallisuussuhteita koskevien neuvoston asetusten soveltamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa annetaan seuraavien Euroopan unionin asetusten soveltamista koskevat täydentävät säännökset:

- 1) neuvoston asetukset (EU) 2016/1103 tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla aviovarallisuussuhteita koskevissa asioissa (*aviovarallisuusasetus*);
- 2) neuvoston asetukset (EU) 2016/1104 tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla rekisteröityjen parisuhteiden varallisuus oikeudellisia vaikutuksia koskevissa asioissa (*parisuhdevarallisuusasetus*).

2 §

Jäsenvaltion määritelmä

Jäsenvaltiolla tarkoitetaan tässä laissa sellaista Euroopan unioniin kuuluvaa valtiota, joka osallistuu tiiviimmän yhteistyön toteuttamiseen 1 §:ssä tarkoitettujen asetusten alaan kuuluvissa kysymyksissä.

3 §

Sovellettavaa lakia koskevan sopimuksen rekisteröinti

Sovellettavaa lakia koskeva sopimus, jota tarkoitetaan aviovarallisuusasetuksen 22 artiklassa ja parisuhdevarallisuusasetuksen 22 artiklassa, jätetään maistraattiin rekisteröitäväksi siten kuin maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetussa laissa (57/2005) säädetään.

4 §

Tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta päättäminen

Hakemus toisessa jäsenvaltiossa annetun päätöksen tunnustamisesta tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta aviovarallisuusasetuksen tai parisuhdevarallisuusasetuksen nojalla tutkitaan käräjäoikeudessa.

Hakemus on tehtävä käräjäoikeudelle, joka on kysymykseen tulevan asetuksen 44 artiklan 2 kohdan mukaan asiassa toimivaltainen. Jos mikään käräjäoikeus ei sen mukaan ole toimivaltainen, hakemus tutkitaan Helsingin käräjäoikeudessa.

5 §

Päätöksen tiedoksiannosta huolehtiminen

Käräjäoikeus huolehtii tunnustamista tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevan hakemuksen johdosta annetun päätöksen tiedoksiannosta.

6 §

Muutoksenhaku

Päätökseen, jonka käräjäoikeus on tehnyt 4 §:n nojalla, haetaan muutosta hovioikeudelta tyytymättömyyttä ilmoittamatta. Asiassa ei tarvita oikeudenkäymiskaaren 25a luvussa tarkoitettua jatkokäsittelylupaa.

Hovioikeuden päätökseen voidaan hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta, kuten oikeudenkäymiskaaren 30 luvussa säädetään.

7 §

Oikeusapu

Toisessa jäsenvaltiossa annetun päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista hakevalle myönnetään korvauksetta oikeusapua sen estämättä, mitä oikeusavun edellytyksistä muutoin on säädetty, jos hakija on valtiossa, jossa päätös on annettu, saanut asiassa oikeusapua tai vapautuksen kulujen tai kustannusten suorittamisesta täysimääräisesti tai osittain.

Hakija, jolle on myönnetty 1 momentissa tarkoitettu oikeusapu, on vapautettu täytäntöönpanokuluista.

8 §

Eräiden Ruotsissa annettujen päätösten tunnustaminen

Omaisuuksien ositusta koskevasta kysymyksestä Ruotsissa annettu päätös on aviovarallisuusasetuksen estämättä voimassa Suomessa, kuten Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken tehdyn, avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousta koskevia kansainvälis-yksityisoikeudellisia määräyksiä sisältävän sopimuksen (SopS 20/1931) 22 artiklassa määrätään, jos asia on tutkittu avioero vaatimuksen yhteydessä ja päätös koskee mainitun sopimuksen 3 artiklassa tarkoitettuja puolisoita.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, jos puoliso avioliittoon mennessään tai myöhemmin avioliittonsa aikana ovat asettuneet asumaan valtioon, joka ei ole 1 momentissa mainitun sopimuksen osapuoli.

9 §

Esineoikeuksien muuntaminen

Jos maakaaren (540/1995) säännösten nojalla vaaditaan sellaisen esineoikeuden kirjaamista, jonka hakija on saanut avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen varallisuus oikeudellisiin vaikutuksiin sovellettavan vieraan valtion lain nojalla, tai kiinnityksen vahvistamista tällaiseen oikeuteen, ja kyseinen oikeus on Suomen lainsäädännössä tuntematon, maakaaren 5 luvun 2 §:ssä tarkoitettu kirjaamisviranomaisen päättää sen muuntamisesta, kuten aviovarallisuusasetuksen 29 artiklassa ja parisuhdevarallisuusasetuksen 29 artiklassa säädetään.

Muussa tapauksessa esineoikeuden muuntamista on vaadittava kanteella käräjäoikeudessa.

10 §

Kansainvälisesti pakottavat säännökset

Mitä avioliittolain 133 ja 134 §:ssä säädetään, sovelletaan sen vieraan valtion lain estämättä, jota on sovellettava aviovarallisuusasetuksen tai parisuhdevarallisuusasetuksen nojalla.

11 §

Käännökset

Asiakirjoista, joita tarkoitetaan aviovarallisuusasetuksen 46 artiklan 2 kohdassa ja parisuhdevarallisuusasetuksen 46 artiklan 2 kohdassa, voidaan toimittaa tuomioistuimelle myös englanninkielelle tehty käännös, jollei tuomioistuin vaadi, että asiakirjat tai jokin niistä on käännettävä suomen tai ruotsin kielelle.

12 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan   päivänä   kuuta 20 .

2.

Laki
avioliittolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan avioliittolain 127 § sellaisena kuin se on osittain muutettuna laissa 929/2002, ja

lisätään lakiin uusi 127a § ja lain V osan 4 lukuun kaksi uutta väliotsikkoa sekä uusi 138a §, 138b § ja 138c § seuraavasti:

127 §

Suomen tuomioistuinten toimivallasta aviovarallisuussuhteita koskevissa asioissa on voimassa, mitä toimivallasta säädetään neuvoston asetuksessa (EU) 2016/1103 tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla aviovarallisuussuhteita koskevissa asioissa.

Suomen maistraatti voi rekisteröidä avioehtosopimuksen tai sopimuksen, jolla määrätään aviovarallisuussuhteisiin sovellettavasta laista, vaikka Suomen tuomioistuimilla ei 1 momentin mukaan olisi kelpoisuutta tutkia puolisojen aviovarallisuussuhteita koskevaa asiaa.

127a §

Tuomioistuimen on keskeytettävä aviovarallisuussuhteita koskevan asian käsittely, jos sama asia on jo aikaisemmin tullut vireille vieraassa valtiossa ja on syytä olettaa, että siellä annettava päätös voidaan 138a ja 138b §:n mukaan tunnustaa Suomessa.

Asian käsittelyä ei kuitenkaan tule keskeyttää ja keskeytetyn asian käsittelyä tulee jatkaa, jos on syytä olettaa, että asiaa ei kohtuullisessa ajassa saada käsitellyksi kyseisessä vieraassa valtiossa tai jos asian käsittely täällä on muutoin erityisestä syystä tarpeen.

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustaminen

138a §

Vieraan valtion tuomioistuimen lainvoimainen päätös puolisoiden aviovarallisuussuhteista tunnustetaan Suomessa, jos päätös oli annettu:

- 1) valtiossa, jossa vastaajalla oli asuinpaikka,
- 2) valtiossa, jossa puolisoilla oli viimeinen yhteinen asuinpaikka ja jossa toinen puolisoista yhä asui asian tullessa vireille tai kuollessaan; tai
- 3) valtiossa, jonka tuomioistuimen toimivallan vastaaja hyväksyi asian tultua vireille. Päätös, jota 1 momentissa tarkoitetaan, tunnustetaan ilman eri vahvistusta. Helsingin käräjäoikeus voi kuitenkin hakemuksesta vahvistaa, tunnustetaanko päätös Suomessa.

138b §

Vieraassa valtiossa annettua päätöstä ei kuitenkaan tunnusteta, jos

- 1) päätös on tehty vastaajan poissa ollessa eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu tiedoksi vastaajalle niin hyvissä ajoin ja siten, että hän olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa;
- 2) päätös on ristiriidassa Suomessa annetun päätöksen kanssa;
- 3) päätös on ristiriidassa sellaisen toisessa vieraassa valtiossa annetun päätöksen kanssa, joka tunnustetaan Suomessa ja johon johtanut oikeudenkäynti oli tullut vireille aikaisemmin kuin oikeudenkäynti, jossa annetun päätöksen tunnustamisesta on kysymys;
- 4) Suomessa tai toisessa vieraassa valtiossa on vireillä oikeudenkäynti, joka voi johtaa päätökseen, jonka vuoksi kysymyksessä olevaa päätöstä ei tämän pykälän 2 tai 3 kohdan mukaan tunnusteta; tai
- 5) päätöksen tunnustaminen olisi vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita.

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

138c §

Vieraassa valtiossa puolisoiden aviovarallisuussuhteista annettu siellä täytäntöönpanokelpoinen päätös, joka tunnustetaan Suomessa, voidaan panna täällä täytäntöön, jos Helsingin käräjäoikeus on hakemuksesta julistanut sen täytäntöönpanokelpoiseksi.

3.

Laki

rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (950/2001) 15 § seuraavasti:

15 §

Rekisteröidyn parisuhteen oikeusvaikutuksia koskeviin kansainvälisyksityisoikeudellisiin kysymyksiin sovelletaan, mitä aviopuolisoiden oikeussuhteista säädetään, jollei muuta johdu neuvoston asetuksesta (EU) 2016/1104 tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla rekisteröityjen parisuhteiden varallisuus oikeudellisia vaikutuksia koskevissa asioissa.

Rekisteröityyn parisuhteeseen ei kuitenkaan sovelleta avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousta koskevia kansainvälis-yksityisoikeudellisia määräyksiä sisältävää Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken Tukholmassa tehtyä sopimusta (Sops 20/19341) eikä sopimuksen hyväksymisestä sekä sanotun sopimuksen täytäntöönpanosta annettua lakia (413/1931).

4.

Laki

maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetun lain (57/2005) 4 §:n 1 momentti seuraavasti:

4 §

Avioehtoasioiden rekisterin käyttötarkoitus

Avioehtoasioiden rekisteriin talletetaan tietoja seuraavista asiakirjoista:

- 1) avioliittolain (234/1929) 35 §:n 4 momentissa tarkoitettu ilmoitus avio-oikeuden poistamisesta;
  - 2) avioliittolain 43 §:n 1 momentissa tarkoitettu avioehtosopimus;
  - 3) avioliittolain 104 §:n 2 momentissa tarkoitettu osituskirja;
  - 4) avioliittolain 135 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettut sopimukset;
  - 5) tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla aviovarallisuussuhteita koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen (EU) 2016/1103 22 artiklassa tarkoitettu sopimus sovellettavan lain valinnasta;
  - 6) tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta tuomioistuimen toimivallan, sovellettavan lain sekä päätösten tunnustamisen ja täytäntöönpanon alalla rekisteröityjen parisuhteiden varallisuusosoikeudellisia vaikutuksia koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen (EU) 2016/1104 22 artiklassa tarkoitettu sopimus sovellettavan lain valinnasta.
-

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

ISSN 1798-7105 (PDF)
ISBN 978-952-259-684-0 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi